

Faculteit der Managementwetenschappen
Master Bestuurskunde

Studiejaar 2014-2015
Mei 2015

Leidt coproductie tot tevredenheid?

Een studie naar ouderparticipatie binnen kinderopvang in Nederland

J.G.M. Baake, Student
J. Fledderus MSc., Begeleider
Prof. Dr. T. Brandsen, Begeleider

Voorwoord

Voor u ligt de scriptie 'Leidt coproductie tot tevredenheid?'. Een studie naar ouderparticipatie binnen verschillende kinderopvangorganisaties in Nederland. Deze scriptie is geschreven in het kader van mijn afstuderen aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Van september 2014 tot en met mei 2015 ben ik bezig geweest met het onderzoek en het schrijven van deze scriptie.

Met het inleveren van deze scriptie komt mijn tijd als student tot een einde. Een periode waarin ik veel kennis heb opgedaan en mijzelf heb ontwikkeld tot de persoon die ik nu ben. Het moment is aangebroken om een volgende stap te zetten en mij verder te ontwikkelen.

Graag maak ik van de gelegenheid gebruik om enkele mensen te bedanken die belangrijk zijn geweest de afgelopen periode. Allereerst mijn begeleider Joost Fledderus voor de prettige samenwerking. Hij heeft mij van het begin tot het einde enorm geholpen met zijn nuttige adviezen en zorgvuldige commentaren. Daarnaast gaat mijn dank uit naar mijn vriendin, ouders en broertje. Zij staan altijd voor mij klaar en hebben altijd in mijn geloofd. Ten slotte bedank ik al mijn vrienden voor hun ideeën, motivatie en gezelligheid.

Jan Baake

Nijmegen, mei 2015

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inhoudsopgave	4
Lijst met figuren.....	6
Lijst met tabellen.....	6
1. Inleiding.....	7
1.1 Aanleiding.....	7
1.2 Eerder onderzoek.....	7
1.3 Theorie.....	8
1.4 Probleemstelling.....	10
1.5 Methodologie	10
1.6 Opbouw	10
2. Beleidskader	11
2.1 Geschiedenis.....	11
2.2 Wet kinderopvang.....	11
2.3 Kwaliteitseisen.....	12
3. Theoretisch kader	14
3.1 Governance paradigma's.....	14
3.2 Definitie van coproductie	15
3.3 Organisatiekenmerken en coproductie.....	19
3.4 Gebruikerskenmerken	22
3.5 Coproductie en tevredenheid	24
3.6 Coproductie en betrokkenheid	26
3.7 Coproductie, betrokkenheid en tevredenheid.....	26
3.8 Model	27
4. Methodologie	28
4.1 Data	28
4.2 Operationalisering.....	29
4.3 Beschrijvende waarden	32
5. Resultaten.....	35
6. Conclusie	42
7. Discussie	45
7.1 Theorie.....	45
7.2 Methodologie	46

7.3 Tot slot.....	49
Bronnenlijst	51
Bijlage I – Vragenlijst	55
Bijlage II – Overzicht interne samenhang per type coproductie.....	61
Bijlage III – Overzicht factoranalyses.....	63

Lijst met figuren

Figuur 1.1: Modelweergave veronderstelde relaties	10
Figuur 3.1 Uitgebreide modelweergave veronderstelde relaties	27
Figuur 5.1 Modelweergave van de relatie tussen coproductie, betrokkenheid en tevredenheid met correlatiecoëfficiënten	41

Lijst met tabellen

Tabel 4.1 Waarden interne samenhang coproductie variabelen	31
Tabel 4.2 Frequentiewaarden per organisatiekenmerken variabelen	32
Tabel 4.3 Beschrijvende waarden variabelen	33
Tabel 4.4 Verdeling organisatiekenmerken omvang en professionalisme per vorm	34
Tabel 4.5 Gemiddelde waarden motivatie per organisatiekenmerk	34
Tabel 5.1 Gemiddelde coproductie per organisatievorm	35
Tabel 5.2 Gemiddelde coproductie per omvang	36
Tabel 5.3 Gemiddelde coproductie per omvang zonder OPC's	36
Tabel 5.4 Gemiddelde coproductie per mate professionalisering	37
Tabel 5.5 Gemiddelde coproductie per mate professionalisering zonder OPC's	37
Tabel 5.6 Gemiddelde totale coproductie per motivatie	38
Tabel 5.7 Correlaties coproductie en motivatie	38
Tabel 5.8 Gemiddelde totale coproductie per SES	38
Tabel 5.9 Gemiddelde totale coproductie per tevredenheid	39
Tabel 5.10 Correlaties coproductie en tevredenheid	39
Tabel 5.11 Gemiddelde totale coproductie per betrokkenheid	39
Tabel 5.12 Correlaties coproductie en betrokkenheid	40
Tabel 5.13 Vergelijking correlaties betrokkenheid en tevredenheid met coproductie	40
Tabel 5.14 Samenhang betrokkenheid en tevredenheid	40
Tabel 5.15 Gemiddelden coproductie, tevredenheid en betrokkenheid per vorm	41

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Vanaf 2016 dreigen ouderparticipatiecrèches (OPC's) hun deuren te moeten sluiten in Nederland. In de huidige situatie, waarin deze doe-het-zelf kinderopvang wordt gedoogd, ontvangen ouders van OPC's nog kinderopvangtoeslag. Minister Asscher van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft echter besloten dat die toeslag in de toekomst alleen bedoeld is voor professionele organisaties die aan alle kwaliteitseisen voldoen (NRC, 2014). OPC's worden gerund door ouders en zijn geen professionele organisaties die zich aan de strenge regelgeving kunnen houden. Opmerkelijk is dat onderzoek heeft uitgewezen dat ouderparticipatie in de Zweedse kinderopvang juist veel positieve effecten heeft (Vamstad, 2007). Ouders zijn tevredener over de kwaliteit van deze kinderopvang in vergelijking tot kinderopvang die gemeentelijk of particulier wordt georganiseerd. De hoge tevredenheid over dienstverlening bij oudercoöperaties komt doordat ouders zelf betrokken zijn bij de organisatie van de dienst en door de duidelijke communicatie tussen personeel en gebruikers (Vamstad, 2012). Volgens critici in Nederland hebben OPC's, die vele malen goedkoper zijn dan andere kinderopvanginstellingen, echter een negatieve werking op de kwaliteit van kinderopvang. Zij beweren dat kinderen baat hebben bij vertrouwde gezichten en personeel aan beroepseisen dient te voldoen (NRC, 2014). In Zweden blijkt ouderparticipatie, oftewel coproductie, te leiden tot tevredenheid, maar geldt dit ook voor kinderopvang in Nederland? In deze studie wordt daarom onderzoek gedaan naar factoren die coproductie beïnvloeden en de invloed van coproductie op de tevredenheid van ouders binnen kinderopvang.

Kinderopvang in Nederland kan, naast OPC's, op verschillende manieren worden georganiseerd. Deze verschillen kunnen leiden tot variatie in de mate van coproductie. Coproductie is de mate waarin burgers participeren en bijdragen aan het leveren van publieke goederen en diensten in samenwerking met publieke dienstverleners (Pestoff, 2009). Verondersteld wordt dat coproductie leidt tot meer tevredenheid. Aan de ene kant is het onduidelijk in hoeverre coproductie aanwezig is binnen andere kinderopvangvormen, terwijl het aan de andere kant duidelijk is dat OPC's over een hoge mate van coproductie beschikken. Aangezien er nog geen zicht is op ouderparticipatie in reguliere kinderopvang, is het niet bekend wat de effecten zijn op tevredenheid. Is de mate van coproductie binnen andere vormen daadwerkelijk zo laag? En in hoeverre leidt een lage mate van coproductie tot minder tevredenheid binnen kinderopvang? De vraag die centraal staat in deze studie luidt: *in hoeverre heeft coproductie invloed op de tevredenheid van ouders binnen kinderopvang in Nederland en hoe is dit te verklaren door betrokkenheid?*

1.2 Eerder onderzoek

Afgelopen jaren is de politieke belangstelling voor de rol van burgers in publieke dienstverlening aanzienlijk toegenomen. Europese landen zoeken naar methoden om burgers meer te betrekken bij het leveren en produceren van publieke diensten (Pestoff, 2009). Dit komt volgens Pestoff (2009) ten eerste door vergrijzing, ten tweede door het groeiende tekort aan democratie op alle overheidsniveaus en ten derde door overheidsbezuinigingen. In de levering van publieke diensten hebben overheden daardoor een actieve rol van burgers hard nodig.

Johan Vamstad (2007) onderzocht in hoeverre ouderparticipatie invloed heeft op de kwaliteit van dienstverlening. In Zweden vroeg hij ouders van verschillende soorten kinderopvang hoeveel zij participeerden en hoe zij de kwaliteit van dienstverlening beoordeelden. De mate van

ouderparticipatie, oftewel coproductie, werd gemeten door ouders te vragen of zij een bijdrage leverden op sociaal, economisch en politiek niveau. Hierbij verzamelde hij data bij oudercoöperaties, werknemer-coöperaties, gemeentelijke kinderopvang en kleine particuliere kinderopvang. Hij concludeerde dat de kwaliteit van kinderopvang bij oudercoöperaties als beste werd ervaren (Vamstad, 2007). Victor Pestoff (2006) onderzocht coproductie in België, Bulgarije, Engeland, Frankrijk, Duitsland, Italië, Spanje en Zweden door ouderparticipatie in kinderopvang te vergelijken. Hij onderscheidde, evenals Vamstad, verschillende dimensies van participatie. Economische participatie binnen kinderopvang bestaat uit bijdragen van ouders die uit zijn te drukken in geld, tijd of in natura donaties. Wanneer ouders politiek participeren dan houden zij zich bezig met besluitvorming binnen de kinderopvang door bijvoorbeeld zitting te nemen in een oudercommissie. Sociale participatie komt in allerlei vormen tot uiting. Dit kan bijvoorbeeld bestaan uit het helpen organiseren van sociale activiteiten. Pestoff (2006) stelt dat aspecten van politieke ouderparticipatie duidelijker bijdragen aan de ontwikkeling van de welvaartstaat dan andere dimensies. Hij concludeert dat coproductie als wetenschappelijk concept een belangrijk hulpmiddel is voor het begrijpen van burgerparticipatie in welzijnsdienstverlening, waarbij de aandacht uitgaat naar de motivatie en betrokkenheid van zowel burgers als dienstverleners. De mate van participatie varieert tussen verschillende diensten en heeft effect op de invloed van gebruikers en dienstverleners binnen een publieke dienst (Pestoff, 2009).

In de onderzoeken van Pestoff en Vamstad wordt geconcludeerd dat coproductie een positieve werking heeft op de kwaliteit van kinderopvang in Zweden. Vamstad (2007) toont aan dat ouders van oudercoöperatieven tevredener zijn dan ouders van andere kinderopvangvormen. Op basis hiervan wordt verondersteld dat ouderparticipatie leidt tot meer tevredenheid binnen kinderopvang in Zweden, maar is dit ook in Nederland het geval? In Nederland is kinderopvang duidelijk anders georganiseerd dan in Zweden. Daar komt bij dat de kinderopvangvorm die in Zweden het beste is beoordeeld in Nederland wordt afgeschaft. Tevens bestaat er, in tegenstelling tot de acht genoemde Europese landen, geen wetenschappelijk materiaal over coproductie en tevredenheid in Nederlandse publieke dienstverlening. Op basis hiervan is het interessant om te onderzoeken in hoeverre coproductie een positieve werking heeft binnen Nederlandse kinderopvang. Deze studie zal daarom ingaan op ouderparticipatie bij verschillende typen kinderopvang in Nederland.

1.3 Theorie

Om de context te duiden waarin de concepten in deze studie worden onderzocht zal het theoretische hoofdstuk eerst ingaan op de verschillende bestuurskundige paradigma's. Voorbeelden van coproductie zoals een OPC waarbij de burger wordt geactiveerd, kunnen worden begrepen vanuit het New Public Governance (NPG). Osborne, Radnor en Nasi (2013) onderscheiden Klassieke Bestuurskunde, New Public Management (NPM) en NPG waarbij in deze volgorde het type governance verschuift van een centrale verticale structuur naar een gedecentraliseerde horizontale organisatie. NPG is het meest recente paradigma en kenmerkt zich door samenwerking tussen verschillende actoren. De overheid is één van de vele actoren en krijgt dus een minder belangrijke rol dan in de andere twee paradigma's. Er wordt interorganisationeel samengewerkt door burgers, maatschappelijke organisaties en lokale overheden. In tegenstelling tot het NPM zijn beleid en uitvoering sterk verbonden waardoor overheden met andere actoren de uitkomsten en kwaliteit bepalen. NPG bestaat uit een mix van verticale en horizontale sturingsmechanismen door de aanwezigheid van zowel hiërarchische- als samenwerkingsverbanden (Brandsen & Honingh, 2013).

Door ontwikkelingen en veranderingen op zowel landelijk als gemeentelijk overheidsniveau wordt van de burger steeds meer verwacht en krijgt hij meer verantwoordelijkheid om zijn eigen omgeving te organiseren. De burger wordt meer betrokken bij het produceren en leveren van publieke diensten en goederen. Dit is coproductie, een participatievorm die verschilt van de klassieke participatie doordat in plaats van meepraten nu meedoen centraal staat.

In deze studie staat de veronderstelde relatie tussen coproductie en tevredenheid centraal. Daarnaast worden verbanden onderzocht tussen deze variabelen en organisatiekenmerken, gebruikerskenmerken en betrokkenheid. Deze concepten worden aan de hand van wetenschappelijke theorieën onderbouwd en vervolgens met elkaar in verband gebracht. Allereerst wordt aan de hand van wetenschappelijke literatuur geprobeerd om tot een afbakening van het concept coproductie te komen. Binnen de publieke sector is onderzoek naar coproductie de afgelopen jaren erg populair geworden. Kenmerkend is dat klassieke burgerparticipatie plaats maakt voor coproducerende burgers in de publieke dienstverleningssector. Verondersteld wordt dat coproductie zorgt voor de ontwikkeling van burgercapaciteiten waarmee op sociaal, economisch en politiek aspect invulling wordt gegeven aan de maatschappij. Een actieve rol van ouders bij hun kinderopvang is bij uitstek een voorbeeld van coproductie aangezien de burger, als gebruiker, nauw wordt betrokken bij het organiseren en leveren van de dienst. Coproductie in deze studie is ouderparticipatie in kinderopvang die is onderverdeeld in economische, politieke en sociale participatie.

De opwekking van coproductie wordt onderzocht door aandacht te besteden aan drie organisatiekenmerken: vorm, professionalisme en omvang. Door organisatiekenmerken van kinderopvangvormen te vergelijken is het mogelijk te achterhalen in hoeverre verschillen leiden tot variatie in de mate van coproductie. Uit de studie van Vamstad (2007) bleek de mate van coproductie bij OPC's veel hoger te liggen dan bij andere kinderopvangvormen. Doordat deze crèches over het algemeen kleinschalig zijn georganiseerd, wordt onderzocht in hoeverre omvang de mate van coproductie beïnvloedt door verschillende organisaties te vergelijken. Daarnaast wordt onderzocht in hoeverre de mate van professionalisering binnen de organisatie effecten heeft op coproductie. Een OPC wordt gerund door ouders zonder dat zij daar voor zijn opgeleid. Deze studie onderzoekt daarom in hoeverre opleidingseisen van invloed zijn op ouderparticipatie.

Ook wordt aandacht besteed aan de achtergrond van kinderopvanggebruikers door motivaties en de sociaaleconomische status (SES) van ouders te achterhalen. Alford (2009) stelt bijvoorbeeld dat intrinsieke motivatie van mensen leidt tot coproductie. En Jakobsen en Andersen (2013) stellen dat in hun studie naar coproductie in onderwijs dat er grote verschillen bestaan tussen ouders met een hoge SES en ouders met een lage SES. Daarnaast concludeert Vamstad (2007) dat ouders van OPC's over het algemeen hoogopgeleide ouders zijn. In deze studie wordt onderzocht in hoeverre deze gebruikerskenmerken de mate van coproductie beïnvloeden.

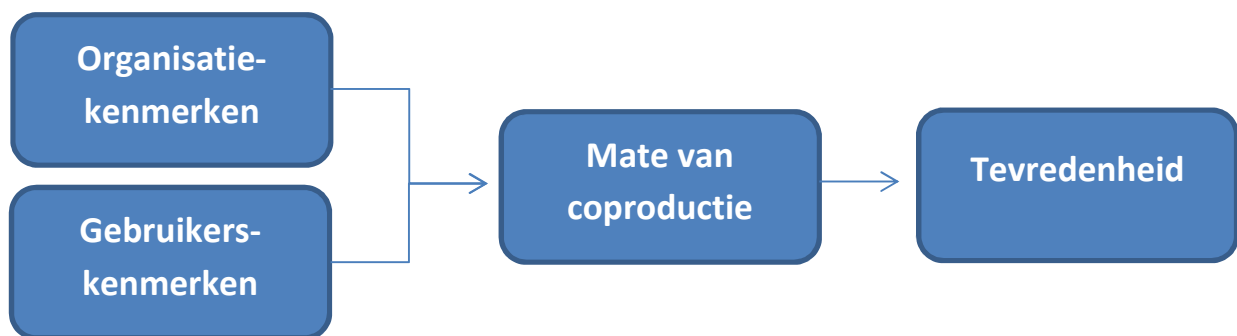
Vervolgens wordt ingegaan op het verband tussen coproductie en tevredenheid aan de hand van de veronderstelling dat coproductie leidt tot een hogere mate van tevredenheid. Hierbij wordt uitvoerig aandacht besteed aan de variabele betrokkenheid. In Zweden blijken oudercoöperatieve kinderopvangorganisaties over een hoge mate van ouderbetrokkenheid te beschikken. Betrokkenheid kan mogelijk een stimulerende werking hebben op het verband tussen coproductie en tevredenheid.

1.4 Probleemstelling

Empirisch onderzoek heeft aangetoond dat coproductie positieve effecten heeft op de kwaliteit van dienstverlening in Zweden. Om effecten van coproductie in Nederland te onderzoeken wordt in deze studie ouderparticipatie binnen kinderopvang in Nederland onderzocht. Het doel is om te toetsen in hoeverre er een verband bestaat tussen organisatiekenmerken, gebruikerskenmerken, coproductie, betrokkenheid en tevredenheid. Hierbij zijn de volgende twee hoofdvragen geformuleerd:

1. *In hoeverre beïnvloeden organisatiekenmerken en gebruikerskenmerken de mate van coproductie?*
2. *In hoeverre heeft coproductie invloed op de tevredenheid van ouders binnen kinderopvang in Nederland en hoe is dit te verklaren door betrokkenheid?*

In figuur 1.1 wordt in een model het veronderstelde verband weergegeven tussen organisatie- en gebruikerskenmerken, mate van coproductie en tevredenheid van ouders. In het theoretisch kader worden deze vier variabelen geoperationaliseerd om vervolgens het model uit te breiden.

Figuur 1.1: Modelweergave veronderstelde relaties

1.5 Methodologie

Deze studie onderzoekt in hoeverre de mate van coproductie tevredenheid beïnvloedt. Dit verband wordt onderzocht door ouderparticipatie binnen kinderopvang in Arnhem, Nijmegen en Utrecht te analyseren. Deze studie is een herhalingsonderzoek van de studie van Vamstad (2007) naar coproductie in Zweden. Zijn studie geldt als uitgangspunt voor het operationaliseren van variabelen en de ontwikkeling van onderzoeksmethoden. Hiervoor is gekozen aangezien vooralsnog weinig onderzoek is verricht naar coproductie in Nederland. Evenals in Zweden is kwantitatief onderzoek gedaan waarbij enquêtes onder ouders zijn afgenomen van verschillende kinderopvangorganisaties. De hiervoor ontwikkelde vragenlijst is gebaseerd op vragen die aan ouders in Zweden zijn gesteld.

1.6 Opbouw

Het beleidskader bespreekt recente ontwikkelingen van kinderopvang in Nederland aan de hand van wet- en regelgeving. Daarna worden in het theoretisch kader de belangrijkste theoretisch concepten uitgewerkt en hypothesen geformuleerd. Hierbij wordt ingegaan op verschillende governance paradigma's en definities van coproductie. Verder volgt een beschrijving van de variabelen organisatiekenmerken, gebruikerskenmerken, betrokkenheid en tevredenheid. Daarna worden in het hoofdstuk methodologie de operationalisering en onderzoeksmethoden behandeld die zijn gehanteerd voor het hoofdstuk resultaten waarin de hypothesen zijn getoetst. Ten slotte worden in de conclusie de onderzoeksvragen beantwoord en volgt in de discussie een kritische interpretatie van de onderzoeksresultaten.

2. Beleidskader

Het beleidskader geeft een schets van het kinderopvangbeleid in Nederland dat de afgelopen jaren sterk in ontwikkeling is. Voordat coproductie binnen kinderopvang wordt onderzocht is het van belang om in te gaan op zowel de structuur als wet- en regelgeving van deze vorm van dienstverlening. In een overzicht van de belangrijkste elementen en ontwikkelingen van kinderopvang wordt in dit hoofdstuk antwoord gegeven op de vraag: *Hoe is kinderopvang in Nederland georganiseerd?*

2.1 Geschiedenis

De Nederlandse kinderopvang vindt zijn oorsprong in de jaren zestig toen door de nasleep van de Tweede Wereldoorlog een tekort bestond aan arbeidskrachten. Vanaf het begin werd kinderopvang aangeboden door private ondernemingen (WILCO, 2013). In 1970 werd de Werkgemeenschap Kindercentra in Nederland (WKN) opgericht waarmee een eerste stap werd gezet naar professionalisering binnen de sector (Bostelen et al., 2007). In de jaren zeventig en tachtig werd het brengen van kinderen naar onbekenden beschouwd als immoreel en schadelijk voor de ontwikkeling van het kind. Gedurende deze periode maakte daarom een kleine groep ouders gebruik van kinderopvang.

Eind jaren tachtig gingen vrouwen de arbeidsmarkt betreden waarbij in plaats van gebruik te maken van kinderopvang, kinderen werden ondergebracht bij familie of vrienden. Deze vorm van kinderopvang werd gedurende de jaren negentig geprofessionaliseerd en is nu beter bekend als gastouderopvang. Toentertijd won kinderopvang aan populariteit en werd in 1990 het eerste nationale kinderopvangbeleid in Nederland geïmplementeerd om het aantal beschikbare plaatsen in private instellingen te verhogen (WILCO, 2013).

2.2 Wet kinderopvang

Een van de belangrijkste gebeurtenissen in de ontwikkeling van de Nederlandse kinderopvang is de inwerkingtreding van de Wet kinderopvang in 2005. Deze wet regelt de financiering, de kwaliteit en het toezicht van de kinderopvang met als uitgangspunt dat kinderopvang een zaak is van ouders, werkgevers en overheid (Rijksoverheid, 2014a). Volgens de Wet kinderopvang bestaat formele kinderopvang uit dagopvang kinderdagverblijven of crèches (voor kinderen van nul tot vier jaar), buitenschoolse opvang (vier tot twaalf jaar), gastouderopvang (nul tot twaalf jaar) en OPC's (Bostelen et al., 2007). Onder informele opvang worden peuterspeelzalen, tussen schoolse opvang en vrienden- en familiediensten verstaan. Door gebruik te maken van formele kinderopvang krijgen ouders, in tegenstelling tot de informele vorm, kinderopvangtoeslag (Rijksoverheid, 2014b). Het grote verschil tussen formele kinderopvang en peuterspeelzalen is dat eerstgenoemde was bedoeld om vrouwen toe te laten treden tot de arbeidsmarkt, waarbij peuterspeelzalen juist bedoeld waren ter bevordering van de sociale ontwikkeling van kinderen (WILCO, 2013). Naast bovenstaande kinderopvangvormen bestaat een kinderopvangvorm zonder betaalde leiding: de OPC. Ouders van deze crèches maken een bewuste keuze om samen met andere ouders hun kinderen op te vangen. Zij zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de organisatie, het beheer en de opvang van kinderen.

Binnen deze studie wordt de focus gelegd op kinderdagverblijven en OPC's. In Nederland bestaan ongeveer 3000 kinderopvangorganisaties met in totaal 12.000 verschillende locaties. Momenteel zijn er zes OPC's, waarvan de meeste al 30 jaar bestaan.

Door de nieuwe wetgeving is het aanbieden van kinderopvang niet langer alleen een taak van de overheid, zij stelt slechts kaders vast voor kwaliteit, toezicht en financiering (Bostelen et al., 2007). Lokale overheden zijn belast met de verantwoordelijkheid en handhaving van kwaliteitseisen, terwijl inspecties worden uitgevoerd door de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD). Sinds 2005 dienen ouders zelf een contract aan te gaan met kinderopvangaanbieders waarbij zij een inkomensafhankelijke subsidie in de vorm van een toeslag kunnen aanvragen bij de Rijksoverheid. Deze verandering heeft ervoor gezorgd dat de kosten voor ouders zijn gedaald omdat ook werkgevers een, niet verplichte, bijdrage leveren. Het idee achter de wet is om ouders, overheid en werkgevers een gelijkwaardige bijdrage te laten leveren aan kinderopvang. De daling in kosten van kinderopvang leidde tot een enorme stijging van de vraag naar deze dienst; van 340.000 kinderen in 2004 naar circa 715.000 in 2008 (WILCO, 2013). Hiermee verschoof ook de belangstelling van informele- naar formele kinderopvang en is het aantal peuterspeelzalen afgenomen.

Sinds de invoering van het nationale kinderopvangbeleid in 1990 zijn lokale overheden een actieve rol gaan spelen in de dienstverlening door plaatsen in te kopen bij private aanbieders (WILCO, 2013). Tot 2005 werd de aanbodkant van kinderopvang door de overheid gesubsidieerd om te voorkomen dat er een te dure private markt zou ontstaan. Vervolgens is met de Wet kinderopvang vanaf 2005 een nieuwe koers ingezet waarmee volledige marktwerking in de kinderopvangsector werd ingevoerd (WILCO, 2013). Subsidies verschoven van aanbodkant naar vraagkant en ouders ontvingen toeslagen in plaats van belastingverlagingen. Door de marktwerking zouden de behoeften van gebruikers beter worden beantwoord en zou door competitie een prijsafname moeten plaatsvinden (WILCO, 2013).

2.3 Kwaliteitseisen

‘De veiligheid van kinderen staat voorop’ is het uitgangspunt van de overheid (Rijksoverheid, 2014a). Om dit te realiseren zijn strenge kwaliteitseisen aan de formele kinderopvang opgesteld en wordt gestreefd naar een hoge mate van professionalisme en regelgeving. Lokale overheden werd meer verantwoordelijkheid toebedeeld waardoor zij een toezichthoudende functie kregen in plaats van een bemiddelende (WILCO, 2013). Gemeenten zijn verantwoordelijk om te zorgen dat dienstaanbieders voldoen aan de kwaliteitseisen. Aanbieders worden opgenomen in het Landelijk Register Kinderopvang indien zij na inspectie voldoen aan vastgestelde eisen. Het register geeft de overheid inzicht in het aanbod en de kwaliteit van geleverde diensten. Daarbij komt dat het register ouders kan helpen bij het maken van een keuze voor een opvang (WILCO, 2013). De wettelijke kwaliteitseisen van kinderopvang en peuterspeelzalen moeten voldoen op het gebied van (Rijksoverheid, 2014a):

- veiligheid en gezondheid van de kinderen;
- opleiding en deskundigheid van het personeel;
- pedagogisch beleid (visie op voeding en ontwikkeling);
- betrokkenheid en inspraak van de ouders (oudercommissie);
- omgangstaal (in principe Nederlands);
- afhandeling van klachten.

In de Wet kinderopvang staat beschreven dat toezichthouders verantwoorde zorg in een veilige en gezonde omgeving moeten aanbieden. Hierin staat echter niet gedefinieerd wat verantwoorde zorg precies inhoudt. De verwachting was dat door marktwerking de kwaliteit werd verhoogd, maar dit is

niet gelukt. De twee grootste kinderopvangorganisaties besloten daarom een convenant op te stellen met daarin de, volgens hun, belangrijkste vereisten waar een kinderopvang aan dient te voldoen (WILCO, 2013). Hierin staat onder andere aangegeven hoe ruimten worden ingericht en hoeveel oppassers nodig zijn voor een bepaalde groepsgrootte. Ook wordt organisaties aangeraden om rekening te houden met de opvattingen van ouders bij de ontwikkeling van beleid. In het WILCO-rapport wordt opgemerkt dat wanneer private en non-gouvernementele organisaties goed samenwerken, de overheden minder gecoördineerd te werk gaan (WILCO, 2013). De GGD maakt namelijk geen gebruik van de gesubsidieerde kwaliteitsmonitor maar gebruikt een eigen ontworpen, tevens gesubsidieerd, instrument.

Daarnaast is de verantwoordelijkheid over kinderopvang het afgelopen decennium vier keer gewijzigd. Deze verantwoordelijkheid is enkele malen heen en weer geschoven tussen het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Deze veranderingen hebben aan de ene kant tot gevolg dat informatie en expertise verloren kan gaan en aan de andere kant wijst het verschuiven van verantwoordelijkheid tussen de ministeries erop dat wordt geprobeerd het kinderopvangbeleid te verplaatsen van een economisch uitgangspunt richting een perspectief waarin het belang van kinderen centraal staat (WILCO, 2013). De veranderingen van de afgelopen decennia binnen kinderopvang passen binnen veranderingen die op een grootschaliger niveau plaatsvinden. De gedachte om kinderopvang op basis van marktwerking te organiseren lijkt te zijn mislukt. Inmiddels is een grote groep actoren betrokken bij de organisatie en inrichting van kinderopvang, een ontwikkeling die wordt gestimuleerd door de paradigmaverschuiving van NPM naar NPG. Het volgende hoofdstuk zal ingaan op de verschillende governance paradigma's.

3. Theoretisch kader

3.1 Governance paradigma's

De verschillende fasen en ontwikkelingen in de Nederlandse kinderopvang kunnen grotendeels worden verklaard aan de hand van de governance paradigma's. In de bestuurskundige literatuur wordt vaak de verschuiving van government naar governance genoemd. Maar wat houdt deze verschuiving eigenlijk in? Kort gezegd betekent het dat de overheid voortdurend verandert. Deze continue verandering is het gevolg van ontwikkelingen in allerlei domeinen zoals globalisering, informatietechnologie, demografie, economie, milieu en oorlog. Ook houdt het verband met de opkomst van nieuwe bestuurskundige- en politieke ideeën (Pollitt & Bouckaert, 2011). De verschuiving van government naar governance gaat van Klassieke Bestuurskunde, via NPM naar NPG. Deze paradigma's bevatten sterk verschillende- en kenmerkende eigenschappen over de inrichting en uitvoering van publiek management in bepaalde tijdsperioden. De rolverdeling van gebruikers, professionals en de overheid loopt sterk uiteen tussen de drie paradigma's. Burgers zijn de gebruikers of cliënten binnen de publieke dienstensector waarbij professionals in dienst van de overheid werkzaam zijn.

De Klassieke Bestuurskunde kenmerkt zich door een sterke scheiding tussen politiek en bestuur. Binnen dit paradigma ligt de nadruk op beleid theoretisch- en juridisch perspectief met de overheid als aansturende actor die centraal staat in een hiërarchisch systeem. In de uitvoering van het top-down beleid zijn (semi)publieke organisaties en professionals dominante actoren. De rol van burgers binnen publieke dienstverlening is zeer beperkt waardoor van burgerparticipatie nauwelijks sprake is. Professionals staan tussen overheid en burger in en hebben als taak om tussen deze actoren te bemiddelen. Ondanks de aanwezigheid van professionals kan de beleidsstructuur worden gezien als eenrichtingsverkeer vanuit de overheid richting de burger. Volgens Osborne en Stokosch (2013) werkten de openbare bestuurders, uit eigenbelang, betrokkenheid en invloeden van burgers zo veel mogelijk tegen. Evert en Ewert (2011) stellen dat coproductie niet meer was dan compliance waarbij burgers enkel moesten naleven wat door de overheid werd opgelegd. Een belangrijke beleidsontwikkeling van kinderopvang die gekoppeld wordt aan de Klassieke Bestuurskunde is de formulering van kwaliteitseisen. Hiermee beschikt de overheid over een instrument waar zij druk mee uit kan oefenen. Omdat kinderopvangaanbieders zich dienen te houden aan de wettelijke eisen worden diensten gestandaardiseerd. Het standaardiseren van dienstverlening geeft de overheid controle en macht omdat zij organisaties eenvoudiger kan aansturen.

In het NPM wordt de nadruk gelegd op bedrijfseconomische perspectieven met een duidelijke scheiding tussen beleid en uitvoering. De overheid blijft de aansturende actor, maar fungeert nu op afstand waardoor een grotere rol voor marktpartijen is weggelegd. Hood (1991) stelt dat NPM focust op het controleren en meten van output in een competitieve omgeving. De overheid probeert met bedrijfsmatige instrumenten als prestatiemeting, monitoring en concurrentie beleid uit te voeren dat gericht is op effectiviteit en efficiency. Verder stelt Hood (1991) dat door beperkingen van de openbare dienstverlening gepleit werd voor een meer bestuurlijke aanpak. Deze noodzaak leidde ertoe dat burgers niet langer werden beschouwd als gebruikers maar als consumenten binnen publieke dienstverlening. In eerste aanleg hield het NPM zich bezig met het invoegen van een bestuurlijke aanpak bij de toewijzing van publieke middelen en levering van publieke diensten. Uiteindelijk is besloten dit systeem te hervormen door concurrentie en marktwerking in te voeren. Het doel van deze hervorming was het centraal stellen van het eigenbelang van de consument

waarmee de burger een actievere rol kreeg binnen publieke dienstverlening. Osborne en Strokosch (2013) stellen dat coproductie onder het NPM in verband werd gebracht met het consumentisme, een benadering die van origine haaks staat op het uitgangspunt van coproductie. Met de invoering van de Wet kinderopvang in 2005 zijn duidelijke kenmerken van het NPM zichtbaar. De invoering van marktwerking, hoewel niet volledig doorgevoerd, heeft ervoor gezorgd dat ouders zelf een contract aan moeten gaan. Deze verandering laat duidelijk zien dat ouders als consumenten worden beschouwd in de kinderopvangsector.

Het derde en meest recente paradigma, 2000-heden, is NPG en vervangt volgens Osborne, Radnor en Nasi (2013) niet de voorgaande twee paradigma's, maar plaatst deze in een vernieuwde context. In de wetenschappelijke literatuur wordt het ontstaan van NPG ook wel toegeschreven aan de kritiek op- en ontevredenheid over de twee voorgaande paradigma's. Volgens Osborne en Strokosch (2013) vindt publieke dienstverlening plaats in een context van open systemen waarin niet langer sprake is van hiërarchie en top-down verhoudingen. Mede door de opkomst van nieuwe technologieën zijn relaties tussen overheden, professionals en burgers veranderd en gelijkwaardiger geworden. Binnen de interorganisationele samenwerkingsverbanden zijn beleid en uitvoering nauw met elkaar verweven en is minder sprake van strikte scheidslijnen tussen actoren en mechanismen. De horizontale samenwerkingsverbanden bestaan uit een grote groep actoren waarin een belangrijke rol is weggelegd voor de civil society. De overheid binnen het NPG is nu één van de vele actoren en dus niet langer het centrale uitgangspunt. Samenwerking en interactie tussen meerdere actoren van verschillende niveaus is van belang om gezamenlijk doelen te bereiken en diensten te leveren (Osborne en Strokosch, 2013). De invloed en verantwoordelijkheid van de burger, als gebruiker van publieke dienstverlening, is ten opzichte van de andere twee paradigma's aanzienlijk toegenomen. Osborne en Strokosch (2013) stellen dat de rol van de burger zich heeft ontwikkeld van gebruiker via consument naar uiteindelijk coproducteur. Volgens Bovaird (2005) is coproductie een onderdeel van een grote ontwikkeling binnen NPG doordat overheidsinvloeden sterk zijn afgenomen. Met coproductie wordt volgens hem de traditionele top-down hiërarchie uit de Klassieke Bestuurskunde direct doorbroken sinds gebruikers zich zijn gaan bemoeien met het produceren van publieke diensten (Bovaird, 2005). Binnen kinderopvang zijn OPC's en de verplichtstelling van oudercommissies voorbeelden van coproductie en het NPG. Gebruikers oefenen meer invloed uit en worden betrokken bij het organiseren van de kinderopvangdienst.

In de Nederlandse kinderopvang zijn aspecten van marktwerking zichtbaar, maar is er duidelijk sprake van een quasi-markt. De overheid reguleert de markt door middel van kwaliteitseisen. Ook gemeenten, belangenorganisaties en burgers zijn actoren die invloed uitoefenen op marktwerking door hun verantwoordelijke taak en de aanwezigheid van oudercommissies. Blijkbaar is meer hiërarchische sturing en inspraak van ouders nodig. De kinderopvangsector lijkt richting het NPG te gaan, maar bezit vooralsnog enkele elementen van andere paradigma's. Aan de ene kant worden gebruikers als consumenten- en aan de andere kant als coproducteurs beschouwd. Daarbij komt dat veel aandacht wordt besteed aan toezicht houden en het uitvoeren van inspecties. Hierdoor is het onduidelijk waar het kinderopvangbeleid in Nederland nu staat.

3.2 Definitie van coproductie

Mede door governance verschuivingen is coproductie een kernelement geworden van het NPG (Pestoff, 2011). Needham en Carr (geciteerd in Fledderus et al., 2014) benoemen de belangrijkste oorzaken die de ontwikkeling van coproductie verklaren:

- een afname in de ondersteuning van NPM modellen in de dienstverlening;
- de behoeften naar een hogere doelmatigheid van de dienstverlening vanwege fiscale druk;
- een toegenomen bewustzijn van kennis afkomstig van gebruikers van publieke diensten;
- het verlangen om lokale democratie te versterken;
- de neiging om sociale diensten te personaliseren door effectieve participatie van gebruikende burgers.

Gesteld wordt dat de burger geëmancipeerd is binnen de context van publieke dienstverlening. Burgers hebben in de huidige tijd mogelijkheden om een actieve bijdrage te leveren en invloed uit te oefenen op de levering van publieke diensten. Beleid wordt niet langer van bovenaf opgelegd en ontworpen door één centrale actor, maar komt tot stand door samenwerking tussen meerdere actoren. Binnen kinderopvang zijn dit bijvoorbeeld de opvang, ouders, gemeenten en brancheorganisaties. Binnen het NPG is het in tegenstelling tot de twee andere paradigma's mogelijk voor burgers om daadwerkelijk te coproduceren.

De term coproductie werd in de jaren zeventig bedacht door Elinor Ostrom om het veronderstelde verband te beschrijven tussen 'reguliere' producenten, afkomstig uit bijvoorbeeld het onderwijs, gezondheidszorg of politie, en cliënten die zichzelf door middel van deze publieke diensten in veiligere, beter opgeleide en gezondere mensen wilden transformeren (Ostrom, 1996). Volgens Ostrom (1996) heeft coproductie zich ontwikkeld tot een kernonderdeel van de meeste vormen van publieke dienstverlening. De afgelopen jaren is de interesse voor coproductie binnen publieke dienstverlening toegenomen waarbij het concept in verschillende contexten en onderzoeken is toegepast en meerdere definities zijn ontstaan. Deze verscheidenheid aan definities en betekenissen van coproductie kan leiden tot een onduidelijk beeld van het concept. Om coproductie helder en bruikbaar te krijgen is het noodzakelijk enkele definities te bespreken om vervolgens tot een bruikbare afbakening te komen die past binnen de grenzen van deze studie.

Zoals gezegd heeft Ostrom (1996, p. 1073) de basis gelegd waarbij zij coproductie definieerde als:

'het proces waarbij de input, om goederen of diensten te produceren, wordt verzorgd door personen afkomstig uit verschillende organisaties'.

Vervolgens werd daar de volgende breed gedragen definitie aan toegevoegd:

'de mix aan activiteiten die zowel door ambtenaren als burgers wordt bijgedragen aan de verlening van publieke diensten. Eerstgenoemden zijn de professionals of gewone producenten, terwijl de productie van burgers is gebaseerd op vrijwillige inspanningen van individuen en groepen om de kwaliteit en kwantiteit van diensten die zij gebruiken te verhogen' (Parks, et al., 1981 & 1999).

Ostrom en Parks geven aan dat coproductie bestaat uit een samenwerkingsverband binnen publieke dienstverlening waar zowel gebruikers als leveranciers deel van uitmaken. Deze gebruikers zijn burgers, zij leveren hun bijdrage door input te geven aan zij die de dienst leveren, de professionals of publieke dienstverleners. Deze twee definities zijn de basis voor onderzoek naar coproductie en zullen ook binnen deze studie fungeren als uitgangspunt bij de afbakening van het concept.

Branden en Honingh (te verschijnen) noemen drie elementen uit de traditionele definities die belangrijk zijn voor het concept. Als eerste noemen zij de *samenwerking* tussen overheidsinstellingen en burgers. Het tweede element is de *bijdrage* die door de individuele burger wordt geleverd aan de

dienst. Hiermee stellen zij dat de actieve functie van de burger wordt geduid. Ten derde schenken beide definities aandacht aan de *levering of productie* van publieke diensten. Hierbij wordt uitgegaan van een directe bijdrage aan het ontwerp en implementeren van de geleverde dienst. Uiteindelijk concluderen Brandsen en Honingh (te verschijnen) dat het concept coproductie onvoldoende nauwkeurig is. Zij stellen dat de theoretische mogelijkheden niet in de praktijk toegepast kunnen worden omdat coproductie een containerbegrip is. De definities geven een algemeen concept dat in verschillende toestanden en contexten toegepast wordt met meerdere betekenissen.

Het toepassen van deze drie coproductie-elementen op kinderopvang ligt voor de hand. Ouderparticipatie kan worden beschouwd als een samenwerkingsverband tussen ouders en kinderopvangpersoneel. Verder geldt dat iedere vorm van participatie een bijdrage is die ouders leveren aan de dienst, in deze context is dat kinderopvang. Tot dusverre ontbreekt een scherpe uitwerking om tot een toepasbare definitie van coproductie in kinderopvang te komen. Om hiertoe te komen worden nog enkele beschrijvingen uit de wetenschappelijke literatuur besproken waarbij wordt ingegaan op wat precies wel en juist niet past bij coproductie in deze studie.

Brudney en England (1983) stellen dat coproductie gezien wordt als een vorm van samenwerking die ongedwongen, en dus vrijwillig, moet zijn voor burgers. Een probleem dat zich hierdoor voordoet is het vrijwillige karakter dat zorgt voor het buitensluiten van bepaalde groepen cliënten. Fledderus et al. (2014) geven aan dat vrijwillig samenwerken vooral te maken heeft met vertrouwen. Juist de personen die vrijwillig een bijdrage gaan leveren, beschikken al over een hoge mate van vertrouwen. Kinderopvang is een dienstverlening die grotendeels door de overheid wordt gefinancierd en vrijwillig door ouders ondersteund kan worden. De vrijwilligheid van burgers leidt in kinderopvang tot coproductie. Ouders die bereid zijn om kosteloos op verschillende manieren een bijdrage te leveren, worden gezien als belangrijke ondersteuning van kinderopvang. Goede samenwerking en duidelijke communicatie tussen gebruikers en publieke dienstverleners is hierbij van groot belang. Deze samenwerkingsverbanden zullen niet in iedere kinderopvang even goed kunnen functioneren. De omvang van kinderopvang kan bijvoorbeeld van invloed zijn op de behoefte van organisaties voor vrijwillige steun.

De gebruiker moet meewerken, een bijdrage leveren en een actieve rol spelen om tot coproductie te komen. Coproduceren betekent dus actief je eigen problemen oplossen. Volgens Alford (2009) zijn cliënten normaal gesproken mensen die diensten ontvangen, maar in termen van coproductie zijn zij juist de personen die de diensten produceren. Coproductie draait om activerende burgers en de bijdrage die zij leveren om een product of dienst te maken of verbeteren. Een voorbeeld is het niveau en kwaliteit van onderwijs dat mede wordt bepaald door de bijdrage van studenten. De rol van studenten bij tentamens, discussies en opdrachten is van invloed op de kwaliteit van het onderwijs. Een ander voorbeeld is de IKEA waar het dienstverleningsproces een belangrijke rol speelt in coproductie. Klanten van de IKEA worden betrokken bij het productieproces doordat zij de kast die zij gekocht hebben zelf moeten monteren (Fledderus et al., 2014). Ouderparticipatie binnen kinderopvang is een duidelijke vorm van actieve participatie. De volgende paragraaf gaat in op hoe ouderparticipatie tot uiting komt. De bijdrage die ouders leveren door, ongeacht de vorm, te participeren is actief en draagt bij tot de verbetering van kinderopvang.

Pestoff (2014) bespreekt de duurzaamheid van coproductie door aandacht te schenken aan de mogelijke bijdrage van 'collectieve handeling' (collective action). Daarbij gaat hij in op het

onderscheid van Hudson (2012) tussen individuele- en collectieve coproductie. Pestoff (2014) concludeert dat collectieve handelingen coproductie faciliteren en helpen duurzamer te maken. Over duurzaamheid van coproductie stelt Pestoff (2014) dat het afhangt van het type dienst. Volgens hem is kinderopvang een type dienst dat duurzame coproductie op kan leveren. Afhankelijk van het aantal kinderen maken ouders gemiddeld vijf tot negen jaar gebruik van deze dienstverlening. Hudson (2012) stelt dat het onderscheid tussen collectieve- en individuele coproductie van belang is omdat collectieve handelingen leiden tot een betere kwaliteit van dienstverlening. Individuele coproductie bestaat uit ad hoc handelingen die spontaan worden gedaan thuis of in het openbaar. Een voorbeeld is het postbedrijf te helpen door de eigen postcode op enveloppen te schrijven. Collectieve coproductie bestaat uit formeel georganiseerde- en geïnstitutionaliseerde handelingen binnen publieke dienstverlening. Daarnaast bestaat ook een mix van individuele- en collectieve handelingen waarin bovengenoemde typen worden gecombineerd, hiervan is volgens Pestoff (2012) meestal sprake binnen de publieke dienstverleningssector.

In de kinderopvangsector kan ouderparticipatie een belangrijke bijdrage leveren aan de dienstverlening. Zoals aangegeven kan ouderparticipatie in verschillende vormen tot uiting komen. Om coproductie te concretiseren wordt hier de uitwerking van verschillende typen participatie van Pestoff gevolgd. Pestoff (2006) maakt in zijn vergelijkende onderzoek naar kinderopvang in Europese landen onderscheid tussen economische, politieke en sociale participatie. Ook Vamstad (2007) maakt in zijn onderzoek naar coproductie in de Zweedse kinderopvang gebruik van dit onderscheid. Om de effecten van coproductie in de Nederlandse kinderopvang te onderzoeken wordt in deze studie eveneens gebruik gemaakt van de drie vormen ouderparticipatie.

Coproductie in kinderopvang bevat een mix van individuele- en collectieve handelingen en uit zich in ouderparticipatie. Ouders kunnen op meerdere manieren participeren en in verschillende mate. Naast ouders zijn personeelsleden en lokale overheden verantwoordelijk voor de levering en kwaliteit van kinderopvang. Hierin is het verschil tussen ad hoc- en collectieve handelingen zichtbaar aangezien deze actoren ieder hun eigen maar ook gemeenschappelijke belangen hebben die relevant zijn inzake coproductie in kinderopvang. Op basis van empirisch materiaal afkomstig van Viktor Pestoff en Johan Vamstad zal het onderscheid van participatie worden uitgewerkt. Coproductie in dit onderzoek wordt gedefinieerd als: *sociale, economische en politieke ouderparticipatie binnen kinderopvang*.

Sociale participatie kan op verschillende manieren worden uitgevoerd, bijvoorbeeld door het regelmatig bezoeken van bijeenkomsten. Hieruit kunnen gemakkelijk oudernetwerken ontstaan (Pestoff, 2006). Sociale ouderparticipatie bestaat voornamelijk uit het helpen of organiseren van sociale evenementen en is een vorm van collectieve coproductie.

Economische participatie in kinderopvang kan bestaan uit financiële bijdragen, schenkingen in natura of tijd van ouders (Pestoff, 2006). Bij oudercoöperatieven worden ouders meestal verplicht om een afgesproken aantal uren te participeren om de opvang te faciliteren. Hierdoor worden ouders buitengesloten die geen flexibele werkomstandigheden hebben en dus op deze wijze geen bijdrage kunnen leveren. Met name eenoudergezinnen vinden het moeilijk om zich aan te sluiten bij dit type kinderopvang (Pestoff, 2006). Naast donaties kunnen ouders ook materiële bijdragen leveren door bijvoorbeeld speelgoed te schenken, helpen schilderen of andere klusjes uitvoeren bij de opvang

(Pestoff, 2009). Deze vorm van participatie bestaat voornamelijk uit individuele handelingen maar bevat ook collectieve coproductie en is dus een mix-vorm.

Politieke participatie bestaat uit indirecte, vertegenwoordigende en corporatistische vormen. Ouders kunnen indirecte invloed oefenen via gemeentelijke besluitvormende organen of direct participeren door zitting te nemen bij in een oudercommissie (Pestoff, 2006). Vanwege het georganiseerde karakter is politieke participatie een vorm van collectieve coproductie. Volgens de Wet kinderopvang moet iedere kinderopvang een medezeggenschapsreglement vaststellen (BOink, 2014). Dit betekent dat politieke ouderparticipatie wettelijk is verplicht.

Alvorens de effecten van coproductie op tevredenheid worden uitgewerkt, zal het verband tussen organisatie- en gebruikerskenmerken op coproductie aan bod komen. Er wordt uitgegaan, op basis van Zweeds onderzoek, van een positieve werking van ouderparticipatie op de tevredenheid over kinderopvang. Over een mogelijk verband tussen organisatie- en gebruikerskenmerken van kinderopvang en coproductie is vooralsnog geen empirisch materiaal beschikbaar.

3.3 Organisatiekenmerken en coproductie

In deze paragraaf worden drie organisatiekenmerken uitgewerkt aan de hand van verschillende wetenschappelijke theorieën. De keuze voor deze handelswijze is gebaseerd op de veronderstelling dat bepaalde kenmerken van organisaties en gebruikers de mate van coproductie kunnen beïnvloeden. De organisatiekenmerken van kinderopvang die in deze studie worden onderzocht zijn: organisatievorm, professionalisme en omvang.

Organisatievorm

In Zweden vond Vamstad (2007) duidelijke verschillen tussen organisatievormen wat betreft de mate van ouderparticipatie en tevredenheid. Anders dan in Zweden kan kinderopvang in Nederland op verschillende wijzen worden georganiseerd. Duidelijk is dat deze vorm van dienstverlening zich sterk heeft ontwikkeld mede door wet- en regelgeving. Hoewel er verschillende vormen van kinderopvang bestaan, is het interessant om na te gaan in hoeverre deze daadwerkelijk van elkaar verschillen. De kwaliteitseisen hebben geleid tot een hoge mate van professionalisering. Aan de hand van wetgeving en professionalisering zijn kaders aangegeven waarbinnen kinderopvang wordt georganiseerd. Omdat kinderopvangorganisaties moeten voldoen aan eisen die steeds strenger worden, kan het zijn dat organisaties op elkaar gaan lijken. In deze studie worden drie verschillende kinderopvangvormen onderscheiden. Particuliere kinderopvanginstellingen zijn gebaseerd op marktwerking en winstmaximalisatie. Stichtingen zonder winstoogmerk zijn binnen de kinderopvang oudere organisaties ten opzichte van particuliere instellingen. OPC's zijn een type organisatievorm dat door ouders zelf wordt gerund. Om te achterhalen in hoeverre verschillen bestaan tussen de vormen wordt gebruik gemaakt van het door DiMaggio en Powell (1983) ontwikkelde concept isomorfisme.

Uit hun onderzoek naar de werking van organisaties concluderen DiMaggio en Powell (1991) dat wanneer organisaties soortgelijke diensten leveren, deze organisaties op den duur op elkaar gaan lijken. Zij verklaren dat deze standaardisering, of homogenisering, het gevolg is van de wijze waarop organisaties zijn gestructureerd. Deze gelijksoortige structurering bestaat volgens DiMaggio en Powell (1983) uit interorganisatiele netwerken die ontstaan door interactie en verbanden tussen organisaties. Dit structureringsproces zal uiteindelijk leiden tot isomorfisme: een proces waarbij organisaties uit een soortgelijk domein steeds meer op elkaar gaan lijken (DiMaggio en Powell, 1983).

Isomorfisme wordt onderverdeeld op basis van twee omgevingscategorieën: Competitief en institutioneel. Onder competitief isomorfisme wordt een systeemrationaliteit verstaan waarin concurrentie, niche-verandering en overleving worden benadrukt. Doordat organisaties onderling concurreren zullen de zwaksten afvallen. De sterkste organisaties overleven en gaan hierdoor steeds meer op elkaar lijken (DiMaggio en Powell, 1983). Institutioneel isomorfisme legt de focus op politieke macht en institutionele legitimatie (Honingh, 2008). Volgens DiMaggio en Powell (1983) bestaat institutioneel isomorfisme uit drie mechanismen:

1. Afgedwongen isomorfisme ontstaat wanneer organisaties onder druk worden gezet. Deze formele- of informele druk wordt uitgeoefend door organisaties waar een organisatie van afhankelijk is maar ook van verwachtingen vanuit de samenleving. Binnen kinderopvang voer de overheid deze druk bijvoorbeeld uit door oudercommissies verplicht te stellen. Royo et al. (2011) stellen dat het opnemen van burgerparticipatievormen, zoals oudercommissies, enkel wordt gedaan om te voldoen aan verwachtingen en druk van externe actoren. Organisaties houden zich aan formele eisen waardoor zij transparanter lijken en burgers zullen denken dat zij meer inspraak zullen krijgen. In de werkelijkheid is dit een schijnmaatregel en wordt ook wel symbolische burgerparticipatie genoemd aangezien burgers in de praktijk niet of nauwelijks inspraak hebben.
2. Mimetisch isomorfisme, oftewel nabootsing, is het resultaat van onzekerheid. Wanneer kinderopvangorganisaties niet zeker zijn over hun beleid of functioneren zullen zij zich wenden tot succesvollere organisaties. Hierdoor gaan organisaties steeds meer op elkaar lijken. Binnen kinderopvang kan dit type tot zowel meer- als minder coproductie leiden omdat het afhangt van de mate van ouderparticipatie bij de succesvollere organisaties.
3. Normatief isomorfisme ontstaat door normerende processen die worden verklaard aan de hand van een toenemende mate van professionalisering van organisaties. De afgelopen jaren is veel nadruk gelegd op opleidingseisen en certificering. Hierdoor bestaat het kinderopvangpersoneel uit een homogene groep werknemers met soortgelijke capaciteiten. In de Wet Kinderopvang is vastgelegd dat kinderopvangorganisaties dienen te beschikken over oudercommissies. Onduidelijk is in hoeverre oudercommissies een vorm van ouderparticipatie zijn of enkel symbolisch is door enkel te voldoen aan wettelijke eisen.

Het is de vraag in welke mate de verschillen tussen kinderopvangorganisaties afnemen en in hoeverre kinderopvangorganisaties op elkaar gaan lijken. Door professionalisering zijn de kwaliteitseisen aangescherpt die de mate van coproductie in kinderopvang kunnen beïnvloeden. Het is vooral nog onduidelijk of kleinere organisaties daadwerkelijk grotere organisaties kopiëren. De afgelopen jaren is de toenemende druk van de overheid binnen kinderopvang duidelijk zichtbaar geworden, maar het is de vraag of deze ontwikkeling leidt tot op elkaar lijkende kinderopvangorganisaties. Bekend is dat OPC's weerstand bieden tegen kwaliteitseisen omdat zij hier niet aan kunnen voldoen (Rijksoverheid, 2015). Een van de kwaliteitseisen is dat personeel voldoet aan opleidingseisen en beschikt over deskundigheid, hier zal paragraaf 'professionalisme' verder op ingaan. Niet alleen bij OPC's maar ook bij andere kinderopvangvormen is de druk hoog. Hierdoor is het interessant te achterhalen in hoeverre stichtingen en particuliere organisaties van elkaar verschillen. Particuliere kinderopvang bestaat over het algemeen uit nieuwe organisaties die vanuit economisch perspectief zijn opgericht. Stichtingen zijn van oorsprong oudere organisaties die met name gericht zijn op het onderlinge contact en ontwikkelingen van kinderen. Bekend is dat OPC's beschikken over een hoge mate van coproductie maar hoe zit dat bij de andere twee

kinderopvangvormen? In hoeverre hebben het gedachtegoed en missie van kinderopvangorganisaties invloed op de mate van coproductie? Op basis hiervan is de volgende hypothese opgesteld: *Er bestaan verschillen in de mate van coproductie tussen de drie kinderopvangvormen.*

Omvang

De omvang van kinderopvang is het tweede organisatiekenmerk dat de mate van coproductie mogelijk beïnvloedt. Een kinderopvangorganisatie kan bestaan uit meerdere locaties maar kan ook één vestiging hebben. De verschillen in omvang van organisaties hangen samen met de kinderopvangvorm. Vamstad (2007) constateerde in Zweden dat oudercoöperatieven over het algemeen kleiner zijn dan andere vormen van kinderopvang. Voorheen konden kinderopvangorganisaties in Nederland, vaak op advies van gemeente, zelf beslissen hoeveel kinderen door een pedagogisch medewerker werden begeleid. Sinds 2013 hanteert de Rijksoverheid een rekentool om de beroepskracht-kind ratio te bepalen voor iedereen in de kinderopvang (Rijksoverheid, 2014a).

Pestoff (2014, p. 6) stelt dat de omvang van organisaties een belangrijk onderdeel is van participatie: 'In grote organisaties voelen mensen zich anoniem waardoor zij hun focus eerder verliezen dan in kleine organisaties waar zij zich meer thuis voelen'. Binnen kleine organisaties kunnen leden elkaar eenvoudig controleren en resulteert de interactie tussen gebruikers in een sterke samenwerking (Pestoff, 2014). Olsen (1971) legt het verschil tussen grote- en kleine organisaties uit. Hij stelt dat kleine groepen een geprivilegieerde positie hebben op basis van hun omvang omdat haar leden elkaar, in bijdrage en gedrag, eenvoudig kunnen controleren. Vanaf een bepaalde omvang wordt dit ingewikkelder. Daarbij stelt Pestoff (2014) dat de verhoudingen en interactie tussen gebruikers van een kleine organisatie resulteren in een sterkere en duurzame samenwerking. Een kleine omvang betekent aan de ene kant dat organisaties minder middelen en minder invloed hebben. Aan de andere kant betekent het minder bureaucratie en meestal meer betrokken gebruikers. Vamstad (2012) toont aan dat in Zweedse oudercoöperatieven de dialoog tussen ouders en leraren wordt bevorderd. Deze ontwikkeling is kenmerkend voor een kleine organisatie die leidt tot een hogere kwaliteit van dienstverlening. Pestoff (2014) concludeert dat overheden niet op zoek moeten naar een 'one size fits all' oplossing voor organisaties, maar per dienst een aanpak dienen te ontwikkelen. Op basis hiervan is de volgende hypothese opgesteld: *Naarmate kinderopvangorganisaties groter worden, is de mate van coproductie lager.*

Professionalisme

OPC's dreigen ten onder te gaan aan professionalisering in de kinderopvangsector. Deze vorm van kinderopvang kan niet voldoen aan de kwaliteitseisen waardoor ouders geen kinderopvangtoeslag meer ontvangen. Het ministerie van Sociale Zaken eist dat kinderopvangpersoneel in het bezit is van een diploma pedagogisch medewerker (Rijksoverheid, 2014b). OPC's worden niet gerund door professionals maar door gebruikers, de ouders zelf. Op basis hiervan is het interessant om het verband tussen professionalisme en mate van coproductie te onderzoeken. Hoewel in het geval van OPC's professionalisering misschien een negatieve invloed kan hebben, zou het ook een positieve werking kunnen hebben op ouderparticipatie in kinderopvang. Aan de ene kant zou professionalisme kunnen leiden tot minder coproductie omdat dienstverleners hun eigen weg zullen gaan. Aan de andere kant kan het leiden tot een hoge mate van autonomie waardoor dienstverleners afwijken van regels en kiezen voor meer samenwerking met ouders. Om inzicht te krijgen in de verhouding tussen

professionalisme en coproductie is het van belang een beschrijving te geven van de professional. Brandsen en Honingh (2013) formuleren vier kernelementen van de professional:

1. Een professional bezit specifieke kennis en expertise die gebaseerd is op het toepassen van systematische theoretische principes;
2. De professional behoort tot een gesloten community met daarin vakgenoten die beschikken over gelijkwaardige kennis en expertise;
3. Het gesloten karakter van de community wordt als legitiem beschouwd door de samenleving waarin zij zich bevindt;
4. Zowel op individueel- als community niveau beschikken professionals over een grote hoeveelheid aan discretionaire autonomie.

De professional geniet een ruime mate van vrijheid in de uitvoering van zijn werk waarbij hij weinig verantwoording aan anderen hoeft af te leggen. Onderling kunnen professionals informatie uitwisselen, elkaar helpen en eventueel hulp vragen. Door het gesloten karakter van de community, de autonomie en professionele kennis van de professional geniet hij veel aanzien. De ontwikkelingen in de verhouding tussen professionals en gebruikers zijn te verklaren aan de hand van de paradigmaverschuivingen (Brandsen & Honingh, 2013). In de Klassieke Bestuurskunde heeft de professional kennis, expertise, legitimiteit en autonomie binnen een community met andere professionals (Brandsen & Honingh, 2013). De kennis wordt ook wel als mystiek beschouwd door buitenstaanders waardoor er een grote afstand en scheiding is tussen professional en gebruiker (Wilensky, 1964). De professional in NPM beschikt over minder autonomie dan in de Klassieke Bestuurskunde. Dit komt doordat de professional output- en prestatiegericht te werk moet gaan. Professionals worden meer gecontroleerd waardoor hun kennis en expertise transparanter wordt. Meer efficiëntie betekent dus meer standaardisering en controle voor professionals. Brandsen en Honingh (2013) stellen dat de afname van professionele autonomie ervoor zorgt dat de verhouding tussen professional en gebruiker verder wordt uitgehouden. De professional in NPG werkt samen met verschillende actoren, bijvoorbeeld met gebruikers en organisaties, binnen een horizontaal netwerk. Hierdoor neemt zijn autonomie verder af en verkrijgt hij legitimiteit op basis van communicatie en vertrouwen.

Het paradigma is bepalend voor de rol van professionals en hoe zij zich manifesteren ten opzichte van andere professionals en gebruikers. Eerder in dit hoofdstuk werd vastgesteld dat het onduidelijk is in welk paradigma kinderopvang zich bevindt. Heeft de rol van de professional in kinderopvang NPM of NPG kenmerken? Kinderopvang lijkt zich meer te bevinden in het NPM door bijvoorbeeld de aandacht voor toezichthouders en de waarde die wordt gehecht aan inspectierapporten. De volgende hypothese is opgesteld: *In kinderopvangorganisaties met een hoge mate van professionalisering, wordt minder gecoproduceerd dan in kinderopvangorganisaties met een lage mate van professionalisering.*

3.4 Gebruikerskenmerken

Er bestaat een groot aanbod aan verschillende typen en vormen van kinderopvang waardoor ouders voor een keuze staan. In deze paragraaf wordt aandacht besteed aan de achtergrond van de gebruikers om te achterhalen in hoeverre deze invloed heeft op de mate van coproductie. Twee factoren lijken van belang voor de achtergrond van gebruikers: de motivatie en de SES van de gebruiker. Als gebruikers coproduceren, waarom doen ze dat? En in hoeverre hebben

opleidingsniveau en SES invloed op de mate van coproductie? In deze paragraaf wordt beschreven in hoeverre gebruikers kunnen en willen coproduceren.

Motivatie

Alford (2002) onderzocht wat mensen beweegt om tijd en inspanning te steken in het coproduceren bij publieke diensten. Hij noemt vijf typen motivaties van burgers die leiden tot coproductie die in deze studie zijn verdeeld onder extrinsieke- en intrinsieke motivatie:

Extrinsieke motivatie:

1. Sancties gaan over het gegeven dat gebruikers zich aan wettelijke verplichtingen dienen te houden;
2. Materiële prikkels zijn materiële voordelen zoals prijs, reistijd en andere goederen of diensten. Vamstad (2007) concludeert in Zweden bijvoorbeeld dat ouders van gemeentelijke kinderopvang kiezen voor de kinderopvang die het dichtstbijzijnd is.

Intrinsieke motivatie:

3. Intrinsieke beloningen bestaan uit het verkrijgen van een kick door iets te doen, met name wanneer het succesvol is;
4. Solidaire prikkels zijn de opbrengsten verkregen door met anderen om te gaan, zoals socialiseren, gevoel hebben onderdeel uit te maken van een groep en aardig gevonden te worden. Over OPC's zegt een ouder: 'Ouders verbinden zich met elkaar. Er ontstaan waardevolle sociale netwerken waarbinnen mensen gemakkelijker vragen over opvoeding stellen, bij elkaar aankloppen voor steun, mantelzorg, oppas of logeerpactijen en gezamenlijke activiteiten ontplooiën' (Pikaart, 2010);
5. Expressieve prikkels zijn immateriële opbrengsten die worden verkregen dankzij een gevoel van tevredenheid door te hebben bijgedragen aan het verwezenlijken van een goed doel. In Zweden zijn ouders van oudercoöperatieve kinderopvang extra gemotiveerd om hun steentje bij te dragen omdat zij hierdoor meer betrokken worden bij de opvoeding van hun kind (Strandbrink & Pestoff 2004).

Volgens Alford (2002) hebben gebruikers in verschillende contexten in verschillende motieven. Hij concludeert dat het bevorderen van coproductie een kwestie is van het verhogen van de waardering die klanten ontvangen van diensten door het meer expliciet maken van de intrinsieke waarden. De gebruikers zijn geen op winstgerichte consumenten zoals wordt verondersteld in het NPM. Extrinsieke waarden zijn NPM instrumenten die niet bevorderlijk zijn om gebruikers te laten coproduceren. Alford (2002) beweert dat hoe meer publiek een waarde is die wordt geconsumeerd door gebruikers, des te complexer de motivaties zijn voor gebruikers om te coproduceren. Intrinsieke motivatie verschilt van extrinsieke motivatie wat betreft coproductie. Er wordt verondersteld dat gebruikers die extrinsiek worden gemotiveerd minder willen coproduceren dan gebruikers die intrinsiek zijn gemotiveerd. In deze studie wordt de motivatie van ouders om te kiezen voor een bepaalde kinderopvang onderzocht. Pestoff (2006) stelt dat de motieven van ouders om te kiezen voor een type kinderopvang aangeeft in hoeverre zij bereid zijn om te coproduceren. Op basis van de theorie van Alford (2002) is de volgende hypothese geformuleerd: *Wanneer ouders hoog intrinsiek gemotiveerd zijn, dan coproduceren zij meer dan ouders die minder intrinsiek- of extrinsiek gemotiveerd zijn.*

SES

Naast verschillende typen kinderopvang bestaan ook verschillen tussen gebruikers van deze dienst. De SES van gebruikers heeft mogelijk invloed op de mate van coproductie. SES kan volgens APA (2012) worden gezien als een meting waarin aandacht wordt besteed aan opleiding, inkomen en beroep. Het concept wordt vaak opgevat om de sociale klasse of status van een individu of groep te duiden. Vamstad (2012) toont aan dat gebruikers van oudercoöperatieven in Zweden een bijzondere categorie zijn omdat zij, in vergelijking tot andere gebruikers, rijker en hoger opgeleid zijn en meestal leven in tweeoudergezinnen. Gebruikers van OPC's in Nederland zijn over het algemeen ook hoger opgeleid dan gemiddelde gebruikers van kinderopvang. Gebruikers met hogere een SES hebben over het algemeen meer ervaring met inspraak en beschikken doorgaans over meer hulpbronnen. Studies naar andere sectoren tonen ook effecten aan ten gevolge van verschillen in SES. Jakobsen en Andersen (2013) concluderen op basis van hun bevindingen binnen het onderwijs dat de mate van coproductie verschilt tussen ouders met een hoge SES en ouders met een lage SES. Om deze verschillen binnen kinderopvang in Nederland te onderzoeken is de volgende hypothese opgesteld: *Ouders met een hogere SES coproduceren meer dan ouders met een lagere SES.*

3.5 Coproductie en tevredenheid

Nu coproductie, organisatie- en gebruikerskenmerken zijn beschreven zal in worden gegaan op tevredenheid van gebruikers. Het veronderstelde theoretische verband tussen coproductie en kwaliteit van dienstverlening wordt in deze studie onderzocht door de effecten van ouderparticipatie op tevredenheid van kinderopvang te toetsen. Interessant is om te onderzoeken in hoeverre coproductie de tevredenheid van ouders over kinderopvang beïnvloedt.

Hirschman (1970) stelt dat er twee typen reacties zijn bij ontevredenheid in bedrijven, organisaties of landen. De eerste is de exit-optie en houdt in dat men, zonder een poging te doen de situatie te herstellen, vertrekt. De tweede is de voice-optie waarbij men van zich laat horen en een poging doet de situatie te herstellen. Hierbij kan loyaliteit de keuze voor een optie beïnvloeden omdat dit leidt tot opkomen en uitvechten in plaats van wegrennen. Exit wordt gezien als een economisch mechanisme dat duidelijk, onpersoonlijk en indirect is. Daartegenover staat voice dat rommelig, persoonlijker en directer is dan de exit-optie (Hirschman, 1970). Hirschman (1970) beschrijft een spanning tussen beide opties: 'De bereidheid van gebruikers om de voice-optie te gebruiken en te ontwikkelen wordt door exit tegengehouden. Maar de aanwezigheid van een exit-optie verhoogt de doeltreffendheid van voice'.

Uit het werk van Hirschman onderscheidt Wilson (2009) twee scenario's met betrekking tot kwaliteit. Eindimensionale kwaliteit is de verandering van kwaliteit die door alle gebruikers in dezelfde richting wordt ervaren, dus voor iedereen een toename of afname van kwaliteit. Kwaliteit kan ook in meerdere richtingen veranderen waardoor gebruikers de situatie verschillend zullen beoordelen. Dit betekent dat een verandering voor de ene persoon wordt opgevat als positief terwijl het een ander juist een negatieve ervaring oplevert.

Bouckaert en van de Walle (2003) stellen dat de focus binnen de bestuurskunde is verschoven van harde- naar zachte indicatoren. Harde indicatoren zijn kenmerken van NPM zoals monitoring en prestatie indicatoren. In het kader van deze studie zal in worden gegaan op tevredenheid van gebruikers, een zachte indicator die gekoppeld wordt aan het NPG. Deze indicator kan complex zijn om te meten doordat het zeer afhankelijk is van het type dienst dat geleverd wordt. Dit probleem

wordt opgelost doordat tevredenheid van kinderopvang centraal staat binnen dit onderzoek. Bouckaert en van de Walle (2003) geven aan dat gebruikers verschillende verwachtingen hebben van een dienst waardoor tevredenheid anders wordt ervaren. Verder is sociale interactie een belangrijke factor voor tevredenheid wat betreft dienstverlening. Uit onderzoek is bijvoorbeeld gebleken dat diensten die de brandweer verricht beter worden beoordeeld dan diensten uitgevoerd door de wegwacht (Bouckaert en van de Walle, 2003). Een dienst kan bepaalde kenmerken hebben die een positieve invloed hebben op het ervaren van kwaliteit wat resulteert in een hogere mate van tevredenheid. Hoewel in het algemeen wordt gesproken van een hogere mate van tevredenheid bij private diensten ten opzichte van publieke diensten, wijst onderzoek uit dat tevredenheid in beide typen gelijkwaardig wordt ervaren (Bouckaert en van de Walle, 2003). Hudson (2012) stelt dat betere kwaliteit van dienstverlening kan worden bereikt door middel van collectieve coproductie omdat het transparantie en verantwoording bevordert. De ervaring van publieke diensten wordt volgens Goodsell (1994) beter beoordeeld wanneer burgers concrete vragen werden gesteld. Rouban (1995) beschrijft: 'Ondanks de negatieve publieke opinie over de overheid in het algemeen, worden specifieke diensten als positief ervaren'. Bouckaert en van de Walle (2003) concluderen: 'Tevredenheidsonderzoeken dienen altijd vanuit een bepaalde context worden behandeld waarbij de beoordeling van tevredenheid meer moet worden gezien als een gemoedstoestand dan als een beoordeling van de kwaliteit van dienstverlening'.

Vanuit het NPM kan het exit-mechanisme worden verklaard waarbij gebruikers als consumenten worden benaderd. Pestoff (2009) stelt dat coproductie voice van gebruikers bevordert bij met name collectieve participatie in publieke dienstverlening. 'Voice fungeert als een bruikbaar middel om te communiceren tussen de actoren en hun collectieve interactie kan helpen om hun voice te versterken' (Pestoff, 2014, p. 17). Vanuit het NPM werd verondersteld dat exit burgers meer invloed zou geven dan voice en competitie zou leiden tot goedkopere diensten en meer efficiëntie. De kosten van het switchen naar een andere dienst aanbieder blijken vaak onbetaalbaar waardoor de exit-optie niet functioneerde zoals verwacht en de voice-optie gebruikers meer invloed en mogelijkheden verschaft (Pestoff, 2009). Pestoff (2014) stelt verder dat gebruikers van kinderopvang niet snel van aanbieder zullen switchen aangezien dit een duurzame vorm van coproductie behelst. Hij concludeert dat binnen lange termijn diensten gebruikers zich vaak in een stabiele situatie bevinden, meer communiceren en daarom niet snel de exit-optie kiezen. Voice is volgens hem geschikte optie om de kwaliteit van dienstverlening te bevorderen. Vamstad (2012) toont aan dat Zweedse oudercoöperatieven de dialoog tussen ouders en professionals bevorderen wat leidt tot een hogere kwaliteit van dienstverlening. Hieruit blijkt communicatie een belangrijk ingrediënt voor tevredenheid van gebruikers. Vamstad (2012) concludeert dat ouders in oudercoöperatieve kinderopvang zich veel geïnformeerder voelen over activiteiten en wat gaande is dan ouders van gemeentelijke kinderopvang. De hoge mate van communicatie die kenmerkend is voor oudercoöperatieven bevordert een wederzijdse verstandhouding tussen betrokken actoren over allerlei problemen en heeft een positieve werking op de kwaliteit van dienstverlening (Vamstad, 2012). Betrokkenheid en communicatie zijn kenmerken van coproducerende burgers die volgens Zweeds onderzoek tot een hoge mate van tevredenheid van gebruikers leiden.

Vamstad (2007) onderzocht in hoeverre ouders in Zweedse kinderopvang tevreden zijn over de kwaliteit van dienstverlening door te vragen naar ervaringen met verschillende aanbieders. Hij concludeerde dat ouders die ervaring hebben met een ander type kinderopvang, tevredener zijn over hun huidige kinderopvang. Van de onderzochte groep ouders blijkt dus wel dat zij, eenmalig, voor de

exit-optie hebben gekozen. De tevredenheid in oudercoöperatieven scoort het beste ten opzichte van gemeentelijke, werknemer coöperaties en particuliere kinderopvang. Een mogelijke verklaring voor tevreden gebruikers die geswitcht zijn is dat zij ontevreden waren bij de vorige waardoor zij op zoek gingen naar een andere kinderopvangaanbieder. Belangrijk voor de interpretatie van de hoge score bij oudercoöperatieven is dat ouders binnen deze kinderopvang hun dienst zelf of samen organiseren wat leidt tot een hoge mate van tevredenheid. In deze studie wordt uitgegaan van een positief verband tussen betrokkenheid van ouders en tevredenheid. Als ouders minder betrokkenheid willen dan hoeft dat niet per se te betekenen dat zij minder tevreden zijn. Het is ook mogelijk dat ouders niet meer betrokkenheid willen en toch tevreden zijn.

In Zweden lijken coproducerende ouders die hun eigen kinderopvang organiseren tevredener zijn dan ouders van andere kinderopvangvormen. In deze studie zal worden onderzocht in hoeverre coproductie in Nederlandse kinderopvang tot een hogere mate van tevredenheid leidt. Hierbij is de volgende hypothese opgesteld: *Ouders die meer coproduceren zijn tevredener over kinderopvang dan ouders die minder coproduceren.*

3.6 Coproductie en betrokkenheid

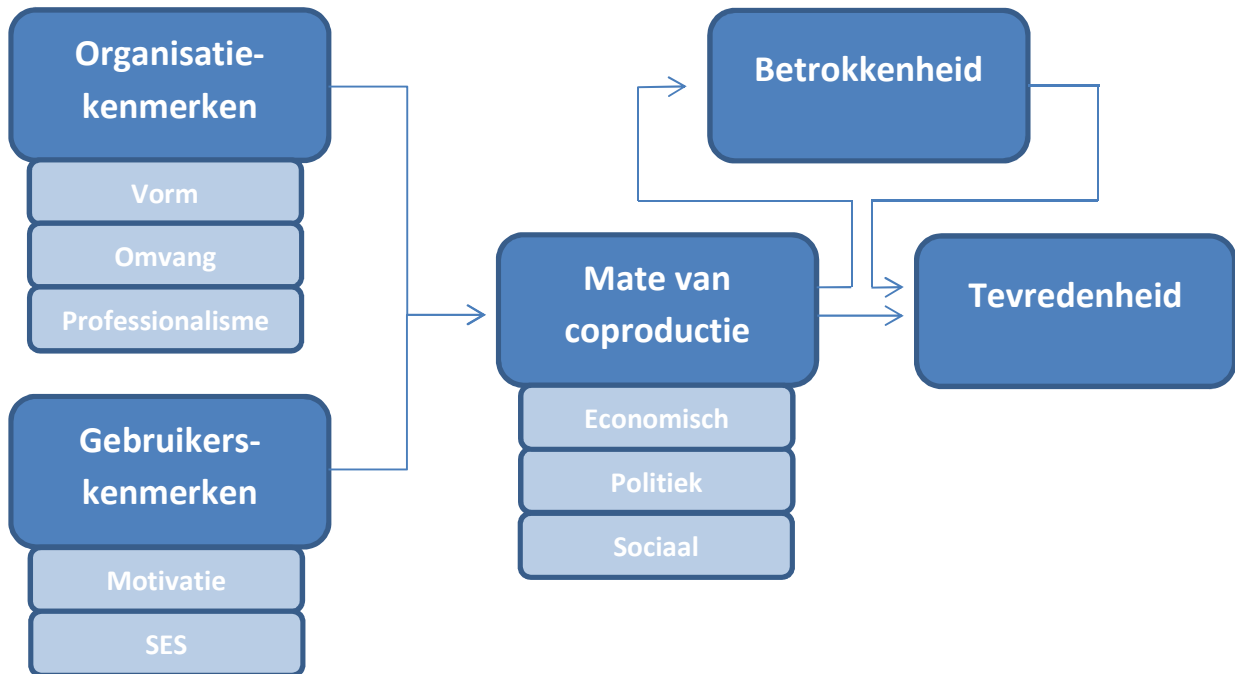
Naast het centrale verband tussen coproductie en tevredenheid wordt in deze studie het verband tussen coproductie en betrokkenheid onderzocht. Hierbij wordt verondersteld dat coproductie leidt tot meer betrokkenheid van ouders binnen hun kinderopvang. Volgens Fledderus et al. (2014) is betrokkenheid van ouders binnen kinderopvang steeds belangrijker geworden. In Zweden beschikken oudercoöperatieve kinderopvangorganisaties over een hoge mate van ouderbetrokkenheid (Vamstad, 2007). Volgens Vamstad (2007) ontstaan bij dit type kinderopvang hechte netwerken waarin ouders verschillende rechten en plichten hebben. Binnen consumentenonderzoek wordt betrokkenheid beschouwd als een belangrijk concept (Teichert en Rost, 2003). Betrokkenheid bestaat uit motivatie, spanning, interesse en heeft gevolgen voor de persoonlijke engagement en intensiteit waarmee consumenten hun (aankoop)acties uitvoeren en overwegen. In deze studie bestaat betrokkenheid uit de mate waarin ouders betrokken zijn binnen kinderopvang, in hoeverre zij op de hoogte zijn wat er speelt en in hoeverre zij invloed uit kunnen oefenen. Op basis hiervan is de volgende hypothese opgesteld: *Ouders die meer coproduceren zijn meer betrokken bij hun kinderopvang dan ouders die minder coproduceren.*

3.7 Coproductie, betrokkenheid en tevredenheid

Ten slotte wordt onderzocht welke rol betrokkenheid speelt in de relatie tussen coproductie en tevredenheid. Volgens Vamstad (2007) beschikken oudercoöperatieve kinderopvangorganisaties in Zweden over een hoge mate van betrokkenheid. De vraag is in hoeverre de tevredenheid van ouders wordt beïnvloed door coproductie of betrokkenheid. Het is mogelijk dat de relatie via ouderbetrokkenheid wordt verstevigd. Daarnaast kan ouderbetrokkenheid een gevolg zijn van coproductie binnen kinderopvang. Om te onderzoeken in hoeverre betrokkenheid van ouders een stimulerende werking heeft op het verband tussen coproductie en tevredenheid is de volgende hypothese opgesteld: *Ouderbetrokkenheid binnen kinderopvang heeft geen invloed op de relatie tussen coproductie en tevredenheid.*

3.8 Model

Figuur 3.1 laat het uitgebreide model zien met daarin de veronderstelde verbanden die worden onderzocht in deze studie. Nu de theoretische achtergrond is uitgewerkt en de hypothesen zijn geformuleerd, zal het volgende hoofdstuk ingaan op de methodologie van dit onderzoek.

Figuur 3.1 Uitgebreide modelweergave veronderstelde relaties

4. Methodologie

Dit hoofdstuk bevat de uitwerking van onderzoeksmethoden die zijn gehanteerd in de studie naar coproductie binnen kinderopvang. Hierin wordt beschreven hoe de concepten uit het theoretisch kader in de praktijk zijn gemeten en hoe de data is verzameld. Bij het ontwikkelen van de methodologie heeft het onderzoek naar kinderopvang van Vamstad (2007) als uitgangspunt gefungeerd. Evenals in Zweden is kwantitatief onderzoek gedaan waarbij enquêtes onder ouders afgenomen van verschillende kinderopvangorganisaties. De hiervoor ontwikkelde vragenlijst is gebaseerd op vragen die aan ouders in Zweden zijn gesteld. De verzamelde data is afkomstig van verschillende kinderopvangorganisaties in Arnhem, Nijmegen en Utrecht.

In de eerste paragraaf wordt beschreven op welke wijze data is verzameld. Hier worden tevens algemene gegevens van respondenten gepresenteerd en geïnterpreteerd. De daaropvolgende paragraaf bevat de operationalisering van de variabelen: organisatiekenmerken, gebruikerskenmerken, coproductie, betrokkenheid en tevredenheid. Per variabele wordt aangegeven hoe deze meetbaar is gemaakt en op welke wijze data is verwerkt. In de laatste paragraaf worden de beschrijvende waarden van alle variabelen gepresenteerd en toegelicht.

4.1 Data

Aangezien er verschillen bestaan tussen Nederlandse en Zweedse kinderopvang, zijn enkele aanpassingen aangebracht in de onderzoeksopzet. Een belangrijk verschil is dat kinderopvang in Zweden anders is georganiseerd dan in Nederland. In Zweden bestaat kinderopvang uit vier typen en in Nederland uit drie typen, namelijk: particuliere kinderopvang, OPC's en stichtingen zonder winsttoegmerk.

De eenheden van analyse zijn ouders die hun kinderen naar kinderopvang in Arnhem, Nijmegen en Utrecht brengen. Er is geprobeerd om een groep respondenten te selecteren die de verschillen in omvang, vorm en professionalisme in kinderopvang vertegenwoordigt. Aangezien in de buurt van Nijmegen geen OPC's zijn gevestigd, is gekozen om voor dit type kinderopvang data te verzamelen in Utrecht. Verder zijn kinderopvangorganisaties uit Nijmegen geselecteerd aangezien in deze omgeving de verschillende organisatievormen vertegenwoordigd zijn. Om kinderopvang met een speciale visie te onderzoeken is data verzameld bij een Montessori kinderopvang in Arnhem.

Vanwege de grote groep geselecteerde respondenten is gekozen voor de surveymethode met een gestructureerde vragenlijst. Deze methode is zeer geschikt voor onderzoek naar een groot aantal respondenten en wordt tevens gehanteerd door Vamstad (2007). Hierdoor gaat diepgang verloren maar het uitvoeren van diepte-interviews is geen realistisch alternatief (Vamstad, 2007). De surveymethode wordt veelal beschouwd als een onderzoeksmethode met een lage validiteit en een hoge betrouwbaarheid. De wijze waarop de vragenlijst voor het onderzoek is ontwikkeld heeft een positieve invloed op de betrouwbaarheid van het onderzoek. Van Thiel (2010) stelt namelijk dat een hoge mate van structurering van interviews leidt tot een hoge mate van betrouwbaarheid wat betreft onderzoeksresultaten. Belangrijk voor de betrouwbaarheid in deze studie is dat soortgelijk onderzoek eerder is uitgevoerd in Zweden. Hoewel de onderzoeksopzet en het onderzoeksdoel verschillen, zijn in deze studie soortgelijke onderzoeksmethoden gehanteerd. Volgens Babbie (2007) wordt de betrouwbaarheid van onderzoek gewaarborgd indien de resultaten na herhaling van het onderzoek gelijk blijven. In deze studie zou dat betekenen dat coproductie leidt tot tevredenheid en dat OPC's over de hoogste mate van coproductie beschikken.

De acht deelnemende kinderopvangorganisaties zijn zowel telefonisch als per e-mail benaderd om mee te werken aan het onderzoek. Vervolgens is het kinderopvangpersoneel gevraagd om te helpen bij het uitdelen en verzamelen van vragenlijsten. In overleg met iedere kinderopvangorganisatie is afgesproken een bepaald aantal enquêtes af te leveren. Dit aantal is bij de kleinere organisaties afgestemd op het exacte aantal ouderparen van de organisatie en bij grotere organisaties is gekozen voor een deel van het totale aantal ouderparen. Er is gekozen om de enquêtes hard-copy met enveloppen te verspreiden omdat de digitale bereikbaarheid van ouders privacygevoelig kan zijn. Met het personeel is afgesproken om na drie á vier weken de ingevulde vragenlijsten op te halen. Hiervoor is gekozen omdat sommige ouders de vragenlijst bij de kinderopvang invullen en andere ouders de vragenlijst thuis invullen. Doordat de vragenlijsten vrijwillig en anoniem zijn ingevuld en verwerkt, zal het probleem van sociaal wenselijkheid niet of nauwelijks optreden.

In de kennismakende gesprekken met kinderopvangorganisaties hebben sommige contactpersonen suggesties gedaan, waarvan enkele zijn opgenomen in de vragenlijst. De vragenlijst is gebaseerd op de vragenlijst uit de studie van Vamstad (2007) en aangepast aan de Nederlandse kinderopvang. De vragenlijst bestaat uit vijf open vragen en zeventien gesloten vragen. Een aantal gesloten vragen heeft deelvragen of stellingen die tevens een gesloten karakter hebben. Dit type vraagstelling, waarin respondenten een keuze dienen te maken uit een aantal antwoorden, verschaft uniforme data die eenvoudig te verwerken is. In tegenstelling tot Vamstad (2007), 1 tot en met 7, wordt in deze studie wat betreft antwoordmogelijkheden gebruik gemaakt van 1 tot en met 5 en 0 tot en met 10. Uiteindelijk zijn 371 enquêtes verspreid over acht verschillende kinderopvangorganisaties. Hiervan zijn 126 enquêtes ingevuld waardoor de respons uitkomt op 33,96%.

In de analyse wordt gebruik gemaakt van verschillende statistische toetsingsmethodes. Om de interne consistentie en de structuur van de dataset te waarborgen worden betrouwbaarheidsanalyses en factoranalyses uitgevoerd. Om te achterhalen in hoeverre variabelen samenhangen wordt de Pearson correlatietoets gehanteerd. Tevens is gebruik gemaakt van de one way ANOVA en de t-toets voor onafhankelijke groepen.

4.2 Operationalisering

Alvorens data wordt verzameld, dienen de variabelen uit het theoretisch kader meetbaar worden gemaakt. Deze paragraaf laat zien hoe organisatiekenmerken, gebruikerskenmerken, coproductie, betrokkenheid en tevredenheid zijn geoperationaliseerd.

Organisatiekenmerken

De variabele organisatiekenmerken bestaat uit organisatievorm, omvang en professionalisme. Per kenmerk worden de kinderopvangorganisaties gecategoriseerd om de invloed op coproductie te onderzoeken. De organisatiekenmerken worden meetbaar gemaakt door respondenten te vragen: *Wat is de naam van uw kinderopvang?* Aan de contactpersonen bij de kinderopvang is gevraagd bij welke categorie de organisatie per kenmerk toebehoort. Aan de hand van deze variabele wordt onderzocht in hoeverre organisatiekenmerken de mate van coproductie beïnvloeden.

Organisatievorm

Kinderopvang bestaat uit drie organisatievormen: particuliere kinderopvang, OPC's en stichtingen. Aan de contactpersonen is gevraagd onder welke organisatievorm hun kinderopvang valt. Naast twee OPC's, is één organisatie van oorsprong een stichting zonder winstoogmerk en zijn de overige organisaties bv's. Op basis van deze drie vormen zijn de kinderopvangorganisaties gecategoriseerd.

Omvang

Bij organisatiekenmerk omvang zijn de acht kinderopvangorganisaties verdeeld over klein, middelgroot en groot. Deze verdeling is gebaseerd op het aantal kinderen en aantal locaties per kinderopvang. De kinderopvangorganisaties die beschikken over een capaciteit tot en met 25 kinderen zijn 'klein'. Organisaties met een ruime capaciteit, 50 tot 250 kinderen, vallen onder 'middelgroot'. De organisaties die beschikken over meerdere locaties zijn ingedeeld in 'groot'.

Professionalisme

Professionalisme wordt bepaald door het opleidingsniveau van het personeel binnen de kinderopvangorganisatie. Er kunnen verschillen bestaan per organisatie in de verhoudingen tussen middelbaar beroepsonderwijs (mbo)- en hoger beroepsonderwijs (hbo)-opgeleide medewerkers. Op basis van het percentage hbo-opgeleide medewerkers per organisatie zijn kinderopvangorganisaties in drie groepen gecategoriseerd. OPC's hebben geen personeel in dienst, waardoor zij over een 'lage mate van professionalisering' beschikken. De middelopgeleide groep bestaat uit organisaties met een hbo-opgeleide percentage tot 30 procent. De groep organisaties met een percentage dat hoger is dan 30 procent valt onder 'hoge mate van professionalisering'.

Gebruikerskenmerken

De variabele gebruikerskenmerken bestaat uit motivatie en SES van gebruikers. Aan de hand van deze variabelen wordt onderzocht in hoeverre gebruikerskenmerken de mate van coproductie beïnvloeden.

Motivatie

Ouders kunnen zowel intrinsiek- als extrinsiek gemotiveerd zijn bij hun keuze voor een kinderopvang. Om de motivatie van ouders te meten is de volgende vraag gesteld: *Hoe belangrijk waren de volgende redenen voor u om te kiezen voor deze kinderopvang?* Respondenten dienen een keuze te maken uit zeer onbelangrijk (0), onbelangrijk (1), neutraal (2), belangrijk (3) of heel belangrijk (4).

- Extrinsieke motivatie bestaat uit: enige beschikbare kinderopvang, reisafstand, prijs, openingstijden en huisvesting.
- Intrinsieke motivatie bestaat uit: speciale visie, ruimte voor betrokkenheid ouders, hoge kwaliteit en aangeraden door vrienden of familie.

Ook is een open vraag aan deze reeks toegevoegd waarmee respondenten een persoonlijke reden kunnen toevoegen. De resultaten zijn gecodeerd tot een extrinsieke- of intrinsieke motivatie. Vervolgens wordt per respondent een score berekend die bestaat uit de som van de beoordelingen. Met behulp van deze methode kunnen mogelijke verschillen duidelijk zichtbaar worden gemaakt.

SES

De SES van gebruikers wordt gemeten door respondenten te vragen: *Wat is uw hoogst genoten opleiding?* De antwoordmogelijkheden op deze vraag zijn: Geen onderwijs, basisonderwijs, lbo/vmbo, mavo, mbo, havo/vwo, hbo en wo.

Achtergrondkenmerken

Ten slotte worden achtergrondkenmerken van respondenten gemeten door te vragen naar het geslacht en de nationaliteit. De antwoordcategorieën voor de vraag *'Bent u in Nederland geboren?'* zijn: Ja (1) of nee (0). De antwoordcategorieën voor de vraag *'Wat is u geslacht?'* zijn man (0) of vrouw (1).

Coproductie

Coproductie bestaat uit sociale, economische en politieke ouderparticipatie. Per ouderparticipatievorm zijn een aantal stellingen geformuleerd waarbij respondenten dienen aan te geven hoe vaak zij dit hebben uitgevoerd bij hun kinderopvang. Hieronder volgt per participatievorm een voorbeeld, in bijlage I is de volledige vragenlijst te vinden.

- Sociale ouderparticipatie: Ik help bij feestjes of activiteiten, zoals Kerstmis.
- Economische ouderparticipatie: Ik heb geholpen door klusjes uit te voeren, zoals schilderen of reparaties.
- Economische ouderparticipatie: Ik ben actief (geweest) voor de oudercommissie.

De antwoordmogelijkheden zijn nooit (0), eens per jaar (1), soms (2), vaak (3) en heel vaak (4). De som per participatievorm en totale som van ouderparticipatie wordt berekend om vervolgens effecten van coproductie te analyseren. De Pearson correlatietoets in Tabel 4.1 geeft aan dat de typen coproductie onderling samenhang aangezien deze positief correleren. Bijlage II bevat een overzicht waarin per type coproductie de interne samenhang wordt weergegeven aan de hand van de correlatietoets. De coproductievariabelen veroorzaken geen problemen wat betreft betrouwbaarheid aangezien de Cronbach's alfa hoger is dan de vereiste .7: Sociale coproductie = .821, economische coproductie = .876, politieke coproductie = .825 en totale coproductie = .936. Doordat de drie typen correleren en de betrouwbaarheid is gewaarborgd, kunnen zij worden samengevoegd tot een totale waarde van coproductie.

Tabel 4.1 Waarden interne samenhang coproductie variabelen

Coproductie type (N)	Sociaal	Economisch	Politiek
Sociaal	-	,801** (121)	,832** (123)
Economisch	,801** (121)	-	,794** (121)
Politiek	,832** (123)	,794** (121)	-

** . Correlatie is significant bij een significantieniveau van 0.01 (tweezijdig)

Tevredenheid

Tevredenheid wordt gemeten door ouders te vragen hoe tevreden zij zijn over de kinderopvang, het personeel en het management. De volgende vragen zijn hierbij geformuleerd: *Hoe tevreden bent u over uw kinderopvang in het algemeen?*, *hoe tevreden bent u over het personeel in uw kinderopvang?* en *hoe tevreden bent u over het management van uw kinderopvang?* De antwoordcategorieën bestaan uit heel ontevreden (0) tot en met heel tevreden (10). Om de totale tevredenheid te berekenen wordt het gemiddelde gemeten van de antwoorden op deze drie vragen. Vervolgens wordt geanalyseerd welke ouders en kinderopvangorganisaties het meest tevreden zijn en waardoor deze tevredenheid verklaard wordt. Ook deze variabele wordt gezien als betrouwbaar, aangezien de Cronbach's alfa een waarde van .806 heeft. Met behulp van een factoranalyse is de interne samenhang van de items onderzocht. Het doel van deze methode is om te achterhalen of zich achterliggende variabelen bevinden in de data. De factoranalyse laat zien dat drie items van tevredenheid één dimensie vormen, zie bijlage III.

Betrokkenheid

Respondenten zijn ook gevraagd naar hun betrokkenheid en bijdrage binnen de kinderopvang. *Hoe betrokken voelt u zich? Bent u op de hoogte wat er gebeurt? En hoeveel invloed heeft u bij uw kinderopvang?* De antwoordcategorieën lopen op van 0 tot en met 10, waarbij 0 heel negatief en 10

heel positief is. De antwoorden op deze vragen worden samengevoegd om het totale gemiddelde te berekenen dat de mate van betrokkenheid vertegenwoordigt. Vervolgens wordt onderzocht of betrokkenheid correleert met coproductie en in hoeverre betrokkenheid de mate van tevredenheid beïnvloedt. Om de betrouwbaarheid van betrokkenheid te bepalen, is de Cronbach's alfa (α) berekend. Deze variabele levert geen problemen aangezien deze waarde .876 is. De items van deze variabele zijn volgens de factoranalyse in orde, zie hiervoor bijlage III.

4.3 Beschrijvende waarden

Deze paragraaf gaat in op de beschrijvende waarden van het onderzoek. Tabel 4.2 geeft een verdeling weer van organisatiekenmerken aan de hand van frequenties en percentages. De respondenten zijn grotendeels gelijkwaardig verdeeld binnen de organisatiekenmerken. Bij vorm is te zien dat minder respondenten in stichtingen en OPC's zijn dan particuliere kinderopvangorganisaties. Omvang en professionalisme zijn daarentegen wel gelijkmatig verdeeld.

Tabel 4.2 Frequentiewaarden per organisatiekenmerken variabelen

Variabele	Item	Frequentie	Percentage	Cumulatief percentage
Vorm	<i>Stichting</i>	19	15,1	15,1
	<i>OPC</i>	35	27,8	42,9
	<i>Particulier</i>	72	57,1	100,0
	<i>Totaal</i>	126	100,0	
Omvang	<i>Klein</i>	44	34,9	34,9
	<i>Middel</i>	42	33,3	68,3
	<i>Groot</i>	40	31,7	100,0
	<i>Totaal</i>	126	100,0	
Professionalisme	<i>Laag</i>	35	27,8	27,8
	<i>Middel</i>	52	41,3	69,0
	<i>Hoog</i>	39	31,0	100,0
	<i>Totaal</i>	126	100,0	

Tabel 4.3 laat beschrijvende waarden zien met daarin het aantal, minimum, maximum, gemiddelde en standaarddeviatie van de variabelen. De waarden van de variabele motivatie laten zien dat respondenten intrinsieke redenen belangrijker vinden dan extrinsieke redenen bij de keuze voor kinderopvang. Het verschil is klein, aangezien het gemiddelde van intrinsieke motivatie 1,28 hoger is dan het gemiddelde van extrinsieke motivatie.

De groep respondenten bestaat grotendeels uit hoogopgeleide ouders, aangezien het gemiddelde van de variabele SES 6,33 is waarbij 7 WO vertegenwoordigt. Dit hoge gemiddelde kan mogelijk verklaard worden doordat hogeropgeleiden over het algemeen vaker deelnemen aan enquêtes. Hierdoor ontbreekt onder de respondenten een groep die lager opgeleide ouders vertegenwoordigt, wat problemen kan opleveren wat betreft de validiteit van het onderzoek. Daarnaast kan een scheve verdeling in de groep respondenten leiden tot minder variatie in de mate van coproductie.

Verder laat de tabel duidelijke verschillen zien tussen de typen ouderparticipatie. Wat opvalt is dat sociale en politieke ouderparticipatie veel hoger scoren dan economische participatie. De gemiddelden van sociale en politieke ouderparticipatie verschillen niet veel van elkaar, terwijl de

gemiddelde waarde van economische ouderparticipatie ongeveer drie maal zo laag is. Hieruit blijkt dat economische ouderparticipatie zeer weinig voorkomt in Nederland. Pestoff (2006) verklaart dat sociale ouderparticipatie een onderdeel lijkt te zijn van kinderopvang, aangezien dit type hoger scoort dan de andere typen in Zweden. Uit de studie van Vamstad (2007) blijkt eveneens dat economische ouderparticipatie het minst voorkomt.

De vragen over betrokkenheid en tevredenheid zijn met een schaal van 0 tot en met 10 beantwoord. De gemiddelde betrokkenheid is 7,94 en de gemiddelde tevredenheid is 8,44. Dit betekent dat de gemiddelde respondent zich erg betrokken voelt, goed op de hoogte is en veel invloed ervaart binnen kinderopvang. Dit betekent ook dat kinderopvang over het algemeen goed wordt beoordeeld, aangezien ouders zeer tevreden zijn over deze vorm van dienstverlening. Een mogelijke verklaring voor deze hoge waarden is dat respondenten zijn beïnvloed door de vragenlijst. Omdat zij deelnemen aan een onderzoek naar ouderparticipatie kunnen respondenten proberen om hun eigen kinderopvang goed te vertegenwoordigen door de vragen zeer positief in te vullen.

Indien enkele antwoorden niet zijn beantwoord en dus ontbreken, is de overige data van de respondent niet verwijderd. Hiervoor is gekozen aangezien dit onderzoek gebruik maakt van een kleine dataset (N=126). In Tabel 4.3 is te zien dat de N verschilt tussen de variabelen, bij verwijdering van respondenten zou te veel bruikbare data verloren gaan.

Tabel 4.3 Beschrijvende waarden variabelen

Variabele	N	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Motivatie					
<i>Extrinsiek</i>	126	3,00	20,00	11,39	3,45
<i>Intrinsiek</i>	126	2,00	20,00	12,67	3,39
SES	124	2,00	7,00	6,33	1,01
Coproductie					
<i>Sociaal</i>	123	2,00	20,00	12,01	5,11
<i>Economisch</i>	121	,00	20,00	4,86	5,98
<i>Politiek</i>	123	1,00	28,00	12,59	6,96
<i>Totaal</i>	123	7,00	68,00	29,38	16,85
Betrokkenheid	126	2,00	10,00	7,94	1,46
Tevredenheid	126	6,00	10,00	8,44	0,85
Geboren in NL	124	0,00	1,00	0,85	0,36
Geslacht	124	0,00	1,00	0,82	0,38

Tabel 4.4 geeft aan hoe organisatiekenmerken zijn verdeeld. Duidelijk is dat OPC's in ieder kenmerk worden afgezet tegen andere kinderopvangorganisaties. De OPC's vallen onder 'klein' bij omvang en onder 'laag' bij de mate van professionalisering. Dit betekent dat de verschillen tussen de drie organisatiekenmerken niet groot zijn en dat vorm de belangrijkste variabele is.

Tabel 4.4 Verdeling organisatiekenmerken omvang en professionalisme per vorm

Variabele	Stichting (%)	OPC (%)	Particulier (%)	Totaal (%)
Omvang				
<i>Klein</i>	0 (0,0)	35 (28,0)	9 (7,0)	44 (35,0)
<i>Middel</i>	19 (15,0)	0 (0,0)	23 (18,0)	42 (33,0)
<i>Groot</i>	0 (0,0)	0 (0,0)	40 (32,0)	40 (32,0)
<i>Totaal</i>	19 (15,0)	35 (28,0)	72 (57,0)	126 (100,0)
Mate van prof.				
<i>Laag</i>	0 (0,0)	35 (28,0)	0 (0,0)	35 (28,0)
<i>Middel</i>	19 (15,0)	0 (0,0)	33 (26,0)	52 (41,0)
<i>Hoog</i>	0 (0,0)	0 (0,0)	39 (31,0)	39 (31,0)
<i>Totaal</i>	19 (15,0)	35 (28,0)	72 (57,0)	126 (100,0)

Tabel 4.5 geeft de gemiddelde waarden van extrinsieke- en intrinsieke motivatie per organisatievorm weer. De kleine verschillen tussen organisatiekenmerken worden hier wederom weergegeven. Wat opvalt is dat de intrinsieke motivatie bij OPC's behoorlijk hoger is dan de andere vormen. Dit heeft ook invloed op de extrinsieke motivatie aangezien deze bij OPC's erg laag is. Wat tevens opvalt is dat de gemiddelde extrinsieke motivatie van respondenten bij grote organisaties hoger is dan kleine en middelgrote organisaties. Ook is de extrinsieke motivatie bij grote organisaties hoger dan de intrinsieke motivatie. Voor een hoge mate van professionalisering binnen een kinderopvangorganisatie geldt hetzelfde. De gemiddelde waarde van deze organisaties is hoger dan middel- en lage mate van professionalisering en deze waarde is hoger vergeleken met de waarde van intrinsieke motivatie.

Tabel 4.5 Gemiddelde waarden motivatie per organisatiekenmerk

Variabele	Gemiddelde	Standaarddeviatie	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Motivatie	<i>Extrinsiek</i>		<i>Intrinsiek</i>	
Vorm				
<i>Stichting</i>	12,63	3,77	11,26	1,94
<i>OPC</i>	10,40	2,89	15,14	3,00
<i>Particulier</i>	11,54	3,52	11,83	3,27
<i>Totaal</i>	11,39	3,45	12,67	3,39
Omvang				
<i>Klein</i>	11,39	3,59	14,84	3,04
<i>Middel</i>	11,05	3,52	12,57	2,70
<i>Groot</i>	11,75	3,26	10,38	2,87
<i>Totaal</i>	11,39	3,45	12,67	3,39
Mate van prof.				
<i>Laag</i>	10,40	2,89	15,14	3,00
<i>Middel</i>	11,21	3,32	11,87	2,93
<i>Hoog</i>	12,51	3,83	11,51	3,21
<i>Totaal</i>	11,39	3,45	12,67	3,39

5. Resultaten

Dit hoofdstuk toetst de hypothesen die zijn geformuleerd in het theoretisch kader. Onderzocht wordt welke organisatiekenmerken en gebruikerskenmerken de mate van coproductie beïnvloeden en in hoeverre coproductie leidt tot betrokkenheid en tevredenheid.

De eerste hypothese veronderstelt het mogelijke verband tussen kinderopvangvorm en de mate van coproductie. Hierbij is onder ouders van drie verschillende opvangvormen onderzocht in welke mate zij coproduceren. Zowel per type coproductie als totale waarde is getoetst of er verschillen bestaan tussen de kinderopvangvormen. Getracht is om door middel van regressieanalyse te achterhalen in hoeverre een verband bestaat tussen organisatiekenmerken en coproductie. Hieruit bleek dat er sprake is van te veel samenhang tussen de variabelen waardoor deze niet is opgenomen in het onderzoek.

Tabel 5.1 geeft een overzicht van de gemiddelden coproductie per organisatievorm. De ANOVA toets laat verschillen zien tussen de drie organisatievormen wat betreft totale coproductie ($F=114,407$, $P<.001$). Vervolgens zijn t-toetsen uitgevoerd om de verbanden tussen organisatievormen en coproductie te achterhalen. Hierbij zijn zowel de drie typen coproductie afzonderlijk als de totale waarde coproductie getoetst. Uit de resultaten blijkt dat er significante verschillen bestaan tussen stichting en OPC's ($t=9,279$, $p<.05$) en tussen OPC's en particulier ($t=14,740$, $p<.05$). Tussen stichting en particulier bestaat geen significant verschil wat betreft totale coproductie ($t=0,682$, $p>.05$). Op basis van deze gegevens wordt geconcludeerd dat op OPC's meer wordt gecoproduceerd dan bij andere kinderopvangvormen. Er bestaan dus verschillen in de mate van coproductie tussen organisatievormen, waardoor de conclusie niet wordt verworpen.

Opvallend is dat economische coproductie bij iedere organisatievorm veel lager scoort dan de andere twee coproductie typen. Dit verschil komt waarschijnlijk doordat economische ouderparticipatie minder vanzelfsprekend is binnen kinderopvang ten opzichte van sociale- politieke ouderparticipatie. Daarnaast zijn de meeste deelnemende organisaties particuliere instanties waardoor er minder behoefte is aan economische bijdragen. Dit betekent bijvoorbeeld dat zij klusjes en reparaties niet door ouders laten doen maar hiervoor iemand in dienst nemen.

Tabel 5.1 Gemiddelde coproductie per organisatievorm

Vorm	Sociale coproductie	Economische coproductie	Politieke coproductie	Totale coproductie
Stichting	11,05	1,89	9,47	22,32
OPC	17,66	12,91	20,34	50,91
Particulier	9,41	1,50	9,52	20,41

De tweede hypothese veronderstelt in hoeverre omvang van kinderopvangorganisaties de mate van coproductie beïnvloedt. Hierbij zijn de deelnemende kinderopvangorganisaties verdeeld over de groepen klein, middel en groot. Deze hypothese wordt op de zelfde wijze getoetst als de eerste hypothese.

Tabel 5.2 geeft de gemiddelde waarden van coproductie per omvang weer. Uit de ANOVA toets blijkt dat er verschillen bestaan wat betreft de omvang van organisaties ten opzichte van de mate van coproductie ($F=63,039$, $P<.001$). Tussen 'klein' en 'middelgroot' ($t=7,906$, $p<.05$) en 'klein' en 'groot'

($t=9,512$, $p<.05$) bestaan significante verschillen. Tussen 'middelgroot' en 'groot' niet ($t=1,911$, $p=.05$). Hieruit wordt geconcludeerd dat er verschillen bestaan tussen organisaties wat betreft coproductie en lijkt de mate van coproductie af te nemen naarmate organisaties groter zijn. Deze verschillen zijn gedeeltelijk te verklaren doordat de groep kleine organisaties grotendeels bestaat uit ouders van OPC's.

Tabel 5.2 Gemiddelde coproductie per omvang

Omvang	Sociale coproductie	Economische coproductie	Politieke coproductie	Totale coproductie
Klein	16,07	11,05	18,23	45,34
Middelgroot	10,80	1,55	10,18	22,45
Groot	8,67	1,10	8,72	18,49

Aangezien OPC's zeer bepalend zijn voor de resultaten in tabel 5.2, worden de gemiddelde waarden nogmaals weergegeven waarbij deze organisatievorm niet wordt meegenomen. Hierdoor is het mogelijk om te achterhalen in hoeverre omvang bij de afwezigheid van OPC's leidt tot significante verschillen. Tabel 5.3 laat zien dat door het weglaten van OPC's de verschillen tussen de groepen minder groot zijn geworden. Het resultaat van de ANOVA toets toont geen verschillen aan ($F=2,067$, $P>.001$). Tussen 'klein' en 'middelgroot' ($t=0,222$, $p>.05$), 'klein' en 'groot' ($t=1,417$, $p>.05$) en 'middelgroot' en 'groot' ($t=1,991$, $p=.05$) zijn geen significante verschillen aangetoond. Ondanks deze aanpassing blijken kleine organisaties tot meer coproductie te leiden dan de andere groepen. Hoewel middelgrote organisaties op sociaal en politiek gebied hoger scoren, is totale waarde coproductie van kleine organisaties het hoogste.

Tabel 5.3 Gemiddelde coproductie per omvang zonder OPC's

Omvang	Sociale coproductie	Economische coproductie	Politieke coproductie	Totale coproductie
Klein	9,89	3,89	10,0	23,78
Middelgroot	10,80	1,55	10,18	22,45
Groot	8,67	1,10	8,72	18,49

De volgende hypothese veronderstelt het mogelijke verband tussen de mate van professionalisering en de mate van coproductie. In het theoretisch kader werd beschreven dat stichtingen en particuliere organisaties op elkaar kunnen lijken. Dit is mogelijk een gevolg van de mate van professionalisering binnen de kinderopvangsector, mede door opgelegde kwaliteitseisen. In het vorige hoofdstuk is tevens laten zien dat de groep 'lage mate van professionalisering' uitsluitend bestaat uit OPC's. Dit houdt in dat, wat betreft de mate van professionalisering, de verschillen tussen OPC's aan de ene kant en stichtingen samen met particuliere organisaties aan de andere kant worden onderzocht. Het resultaat van de ANOVA toets toont verschillen aan tussen de verschillende groepen kinderopvangorganisaties ($F=114,544$, $p<.001$). Zoals verwacht zijn er verschillen tussen 'laag' en 'middel' ($t=13,198$, $p<.05$) en tussen 'laag' en 'hoog' ($t=13,262$, $p<.05$). Tussen de groepen 'middel' en 'hoog' zijn, tevens zoals verwacht, geen significante verschillen wat betreft de mate van coproductie ($t=0,811$, $p>.05$). Dit betekent dat naarmate de mate van professionalisering toeneemt in kinderopvangorganisaties de mate van coproductie afneemt. Tabel 5.5 toont aan dat er grote verschillen bestaan tussen 'lage mate van professionalisering' aan de ene kant en 'middel- en hoge

mate van professionalisering' aan de andere kant. Door de aanwezigheid van OPC's is de mate van coproductie ruim twee maal zo hoog als die van de andere twee groepen. Hieruit wordt geconcludeerd dat een lage mate van professionalisering leidt tot een hoge mate van coproductie waarmee de hypothese wordt bevestigd.

Tabel 5.4 Gemiddelde coproductie per mate professionalisering

Mate van professionalisme	Sociaal coproductie	Economisch coproductie	Politiek coproductie	Totale coproductie
Laag	17,66	12,91	20,34	50,91
Middel	10,32	1,56	9,74	21,56
Hoog	9,03	1,61	9,21	19,84

Evenals bij de vorige hypothese worden nogmaals de gemiddelde waarden gepresenteerd waarbij OPC's zijn weggelaten. Aangezien de groep 'lage mate van professionalisering' enkel bestaat uit ouders afkomstig van OPC's zijn er twee groepen overgebleven. Tabel 5.5 laat zien dat de verschillen tussen 'middel' en 'hoog' niet groot zijn. Doordat de groep 'lage mate van professionalisering' werd vertegenwoordigd door OPC's is enkel een vergelijking tussen 'middel' en 'hoog' mogelijk. Tussen deze groepen bestaan geen significante verschillen ($t=0,811$, $p>.05$). De groep 'middel' heeft een hogere waarde wat betreft totale coproductie, waardoor ook uit deze tabel blijkt dat een lagere mate van professionalisering leidt tot meer coproductie. Hierdoor blijft de conclusie van deze hypothese ongewijzigd.

Tabel 5.5 Gemiddelde coproductie per mate professionalisering zonder OPC's

Mate van professionalisme	Sociaal coproductie	Economisch coproductie	Politiek coproductie	Totaal coproductie
Middel	10,32	1,56	9,74	21,56
Hoog	9,03	1,61	9,21	19,84

Nu volgen de hypothesen over gebruikerskenmerken waarbij eerst in wordt gegaan op de variabele motivatie. Tabel 5.6 geeft de beschrijvende waarden van de twee typen motivatie weer. Hierbij wordt intrinsieke motivatie verdeeld in lage intrinsieke motivatie en hoge intrinsieke motivatie op basis van waarden onder en boven het gemiddelde van 12.7. Deze handeling wordt ook uitgevoerd bij de variabele extrinsieke motivatie. Tabel 5.6 geeft een overzicht weer waarin het gemiddelde van de variabele totale coproductie is afgezet tegen de nieuwe categorieën van intrinsieke- en extrinsieke motivatie. Het valt op dat het gemiddelde van 'hoge intrinsieke motivatie' veel hoger is dan 'lage intrinsieke motivatie'. Bij extrinsieke motivatie is de verhouding andersom, aangezien 'lage extrinsieke motivatie' hoger scoort dan 'hoge extrinsieke motivatie'. Dit betekent een positief verband tussen de mate van coproductie en intrinsieke motivatie aangezien hoge intrinsieke motivatie met 37,67 een veel hogere gemiddelde waarde heeft dan lage intrinsieke motivatie. Tevens is te zien dat extrinsieke motivatie negatief samenhangt met coproductie.

Tabel 5.6 Gemiddelde totale coproductie per motivatie

Motivatie	Item	N	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Intrinsiek	<i>Laag</i>	65	21,98	12,03
	<i>Hoog</i>	58	37,67	17,70
	<i>Totaal</i>	123	29,38	16,85
Extrinsiek	<i>Laag</i>	65	31,83	17,96
	<i>Hoog</i>	58	26,64	15,21
	<i>Totaal</i>	123	29,38	16,85

Tabel 5.7 laat zien in hoeverre de coproductie variabelen correleren met de intrinsieke- en extrinsieke motivatie. Tussen intrinsieke motivatie en de typen coproductie bestaat een positieve significante samenhang. De samenhang tussen extrinsieke motivatie en coproductie is daarentegen negatief en niet significant. Het lijkt dat, hoewel niet aangetoond, extrinsieke redenen om te kiezen voor kinderopvang niet stimulerend zijn wat betreft de mate van coproductie onder ouders. Op basis van de resultaten uit tabellen 5.6 en 5.7 wordt de gedeeltelijk hypothese bevestigd.

Tabel 5.7 Correlaties coproductie en motivatie

Coproductie	Intrinsiek (N)	R	Extrinsiek (N)	R
Sociaal	123	,493**	123	-,167
Economisch	121	,478**	121	-,135
Politiek	123	,457**	123	-,118
Totaal	123	,506**	123	-,147

***. Correlatie is significant bij een significantieniveau van 0.01 (tweezijdig).*

De vijfde hypothese veronderstelt in hoeverre SES de mate van coproductie beïnvloedt. De groep respondenten is onder de variabele SES scheef verdeeld. Om dit probleem enigszins te verhelpen worden de respondenten in twee groepen verdeeld. Dit betekent dat de groep 'hoog' bestaat uit WO opgeleide ouders en 'laag' bestaat uit ouders die niet WO zijn opgeleid. Tabel 5.8 geeft de gemiddelde waarden van totale coproductie per groep weer, waarbij opvalt dat een hoge SES een hoger gemiddelde heeft dan een lage SES. Een mogelijke verklaring voor dit verschil is dat ouders van OPC's over het algemeen hoger opgeleid zijn dan ouders van andere kinderopvangvormen. Uit de toetsingsresultaten blijkt dat er geen significante verschillen bestaan tussen lage- en hoge SES ($t=0,650$, $p>.05$). Op basis hiervan wordt geconcludeerd dat een hogere SES niet leidt tot meer coproductie waardoor de hypothese wordt verworpen.

Tabel 5.8 Gemiddelde totale coproductie per SES

SES	N	Gemiddelde	Standaarddeviatie
<i>Laag</i>	54	28,17	17,61
<i>Hoog</i>	68	30,19	16,39
<i>Totaal</i>	122	29,30	16,90

De volgende hypothese veronderstelt in hoeverre coproductie leidt tot tevredenheid onder ouders binnen kinderopvang. Hier wordt de zelfde werkwijze gehanteerd als bij de vorige hypothese. Op basis van de gemiddelde waarde van tevredenheid 8,44 worden twee groepen gemaakt. 'Lage tevredenheid' vertegenwoordigt data onder het gemiddelde en 'hoge tevredenheid' boven het gemiddelde. Tabel 5.9 laat zien dat de gemiddelde waarde van 'hoge betrokkenheid' hoger is dan 'lage betrokkenheid' ten opzichte van het gemiddelde van totale coproductie. Dit betekent dat coproductie leidt tot een hoge mate van tevredenheid.

Tabel 5.9 Gemiddelde totale coproductie per tevredenheid

Tevredenheid	N	Gemiddelde	Standaarddeviatie
<i>Laag</i>	62	25,24	13,88
<i>Hoog</i>	61	33,59	18,61
<i>Totaal</i>	123	29,38	16,85

Tabel 5.10 geeft in een overzicht weer in hoeverre coproductie correleert met tevredenheid. Hieruit blijkt dat er een positief significante samenhang aanwezig is tussen de variabelen. Op basis hiervan wordt de hypothese bevestigd.

Tabel 5.10 Correlaties coproductie en tevredenheid

Coproductie	Tevredenheid (N)	R
Sociaal	123	,243**
Economisch	121	,273**
Politiek	123	,237**
Totaal	123	,267**

** . Correlatie is significant bij een significantieniveau van 0.01 (tweezijdig)

De zevende hypothese veronderstelt in hoeverre betrokkenheid samenhangt met coproductie. Om de hypothese te toetsen wordt de variabele, evenals bij de variabele motivatie, in laag en hoog verdeeld. Dit betekent dat 'lage betrokkenheid' de waarde vertegenwoordigt voor data onder het gemiddelde 7,94 en 'hoge betrokkenheid' erboven. Tabel 5.11 toont beschrijvende gegevens waarbij de gemiddelde waarde totale coproductie is berekend per item van betrokkenheid. Hierbij valt op dat het gemiddelde van coproductie veel hoger is bij 'hoog' dan bij 'laag'. Dit betekent dat coproductie leidt tot een hogere mate van betrokkenheid.

Tabel 5.11 Gemiddelde totale coproductie per betrokkenheid

Betrokkenheid	N	Gemiddelde	Standaarddeviatie
<i>Laag</i>	62	18,81	7,95
<i>Hoog</i>	61	40,13	16,74
<i>Totaal</i>	123	29,38	16,85

Tabel 5.12 toont aan dat betrokkenheid correleert met alle typen coproductie. Er bestaat een positieve significante samenhang tussen deze variabelen waaruit geconcludeerd wordt dat ouders die meer coproduceren zich meer betrokken voelen bij hun kinderopvang dan ouders die minder coproduceren. Op basis van deze resultaten wordt de hypothese bevestigd.

Tabel 5.12 Correlaties coproductie en betrokkenheid

Coproductie	Betrokkenheid (N)	R
Sociaal	123	,598**
Economisch	121	,690**
Politiek	123	,654**
Totaal	123	,695**

***. Correlatie is significant bij een significantieniveau van 0.01 (tweezijdig)*

Opvallend is dat het verband tussen coproductie en betrokkenheid sterker is dan het verband tussen coproductie en tevredenheid. Tabel 5.13 laat zien dat de samenhang tussen coproductie en betrokkenheid veel sterker is dan de samenhang tussen coproductie en tevredenheid. Het lijkt dat coproductie de mate van tevredenheid gedeeltelijk verklaart en dat betrokkenheid hier een belangrijke rol in speelt. Het verschil tussen coproductie en betrokkenheid kan betekenen dat coproductie niet zo belangrijk is als op voorhand werd verwacht.

Tabel 5.13 Vergelijking correlaties betrokkenheid en tevredenheid met coproductie

Coproductie	Betrokkenheid	Tevredenheid
Sociaal	,598**	,243**
Economisch	,690**	,273**
Politiek	,654**	,237**
Totaal	,695**	,267**

***. Correlatie is significant bij een significantieniveau van 0.01 (tweezijdig)*

Om het verschil tussen coproductie en betrokkenheid te verklaren wordt de laatste hypothese getoetst die betrekking heeft op de samenhang tussen coproductie, betrokkenheid en tevredenheid. Tabel 5.14 toont een positieve significante samenhang aan tussen betrokkenheid en tevredenheid. Opvallend is dat deze samenhang sterker is dan de samenhang tussen coproductie en tevredenheid en zwakker is dan de samenhang tussen coproductie en betrokkenheid. Op basis hiervan wordt geconcludeerd dat zowel coproductie als betrokkenheid leiden tot tevredenheid. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat betrokkenheid geldt als een kenmerk van coproductie. Ouders die veel coproduceren zijn meer betrokken, op de hoogte en ervaren dat zij meer invloed uit kunnen oefenen.

Tabel 5.14 Samenhang betrokkenheid en tevredenheid

Betrokkenheid	Tevredenheid (N)	R
Totaal	126	,494**

***. Correlatie is significant bij een significantieniveau van 0.01 (tweezijdig)*

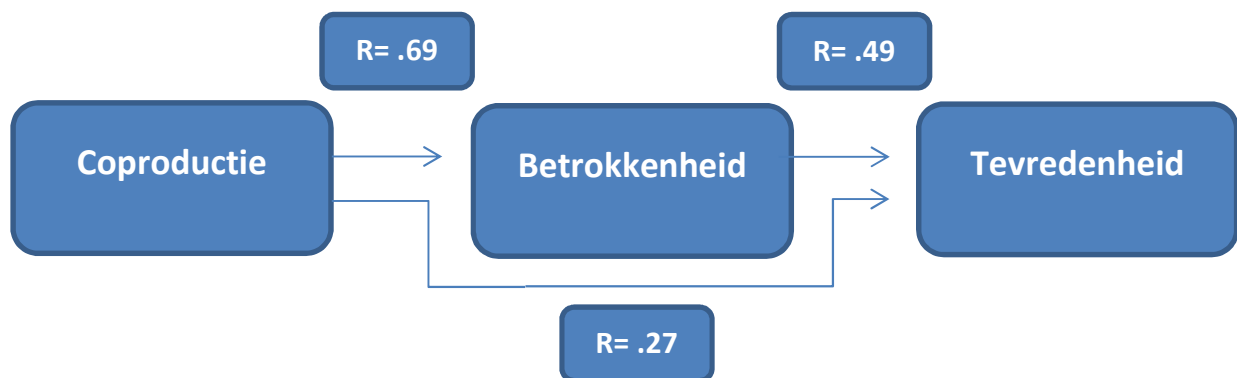
Aangezien de directe relatie tussen coproductie en tevredenheid wel significant maar niet sterk is, loopt deze via betrokkenheid. Tabel 5.15 toont de verschillen tussen gemiddelden van coproductie, tevredenheid en betrokkenheid per organisatievorm. Duidelijk is dat OPC's onder iedere variabele de

hoogste score hebben. Wat opvalt is dat onderlinge afstanden van coproductie veel groter zijn dan tevredenheid. Ook is de gemiddelde waarde betrokkenheid bij OPC's veel hoger dan tevredenheid. Bij tevredenheid liggen de waarden veel dichterbij elkaar. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de mate van tevredenheid in kinderopvang over het algemeen hoog is. Daarnaast lijkt een hoge mate van coproductie vereist om via betrokkenheid een hoge mate van tevredenheid te bereiken. Het verband tussen coproductie en tevredenheid loopt indirect via betrokkenheid. Op basis hiervan wordt geconcludeerd dat ouderbetrokkenheid binnen kinderopvang gedeeltelijk de invloed van coproductie op tevredenheid verklaart.

Tabel 5.15 Gemiddelden coproductie, tevredenheid en betrokkenheid per vorm

Organisatievorm	Coproductie	Tevredenheid	Betrokkenheid
Stichting	22,32	7,98	6,91
OPC	50,91	8,78	9,50
Particulier	20,41	8,40	7,46

Figuur 5.1 geeft het model weer van het verband tussen coproductie, betrokkenheid en tevredenheid. De correlatiecoëfficiënten laten de mate van samenhang zien tussen de variabelen. Hieruit is duidelijk af te lezen dat de indirecte relatie tussen coproductie en tevredenheid via betrokkenheid sterker is dan tussen de directe relatie. Op basis hiervan wordt geconcludeerd dat tevredenheid een indirect effect is van het verband tussen coproductie en betrokkenheid.

Figuur 5.1 Modelweergave van de relatie tussen coproductie, betrokkenheid en tevredenheid met correlatiecoëfficiënten

6. Conclusie

Dit laatste hoofdstuk besluit het onderzoek met een interpretatie van de onderzoeksresultaten en beantwoording van de hoofdvragen. Centraal in deze studie staan de verbanden tussen organisatiekenmerken en coproductie en tussen coproductie en tevredenheid. Onderzocht is welke kenmerken van organisaties de mate van coproductie beïnvloeden en in hoeverre coproductie de tevredenheid van ouders beïnvloedt. Daarnaast is onderzocht in hoeverre gebruikerskenmerken de mate van coproductie beïnvloeden en in welke mate coproductie de betrokkenheid van ouders beïnvloedt. Om deze verbanden te analyseren is ouderparticipatie binnen verschillende kinderopvangorganisaties onderzocht.

Coproductie wordt beschouwd als een belangrijk kenmerk van het NPG. Binnen dit paradigma staan invloed en verantwoordelijkheid van burgers centraal. Hoewel het onduidelijk is in welk paradigma kinderopvang zich bevindt, zijn OPC's bij uitstek een voorbeeld van coproductie. Binnen dit type kinderopvang, dat in Nederland wordt gedoogd, organiseren coproducerende ouders de opvang van hun kinderen helemaal zelf. Deze studie definieert coproductie als sociale, economische en politieke ouderparticipatie binnen kinderopvang.

Organisatiekenmerken lijken invloed te hebben op de mate waarin ouders coproduceren. Uit de onderzoeksresultaten blijkt namelijk dat er verschillen bestaan in de mate van coproductie tussen de kinderopvangvormen. Op OPC's wordt veel meer gecoproduceerd dan bij de stichtingen en particuliere organisaties. Hoewel stichtingen en particuliere organisaties verschillende vormen zijn, wijken zij nauwelijks af in de mate van coproductie. Particuliere kinderopvang bestaat vaak uit nieuwe organisaties die zijn opgericht vanuit een winstgevend doel. Stichtingen richten zich daarentegen met name op het menselijke aspect met onderlinge contacten en persoonlijke ontwikkeling van kinderen. Hoewel deze visies sterk uiteenlopen, resulteert dit niet in verschillen in mate van coproductie. Een mogelijke verklaring hiervoor is het institutionele isomorfisme van DiMaggio en Powell (1983). Mede door toenemende wet- en regelgeving worden organisaties gedwongen om aan kwaliteitseisen te voldoen. Hierdoor lijken de verschillen tussen stichtingen en particuliere kinderopvangorganisaties af te nemen. OPC's verschillen sterk van deze vormen, aangezien zij zich nauwelijks hebben aangepast aan deze eisen.

Ook heeft de omvang van een organisatie invloed op de mate van coproductie. In deze studie blijkt dat, evenals in Zweeds onderzoek, kleine organisaties over een hogere mate van coproductie beschikken dan grotere organisaties. Dit sluit aan bij de bevindingen van Pestoff (2014) over omvang van organisaties. Hij stelt dat de controle en interactie binnen kleine organisaties tussen gebruikers leidt tot een sterke samenwerking. Binnen grotere organisaties voelen ouders zich eerder anoniem en minder snel thuis. Volgens Vamstad (2012) leidt de dialoog tussen betrokkenen tot een hogere kwaliteit van dienstverlening in kleine organisaties. Binnen kleinere organisaties wordt door ouders dus eerder- en meer gecoproduceerd dan in grotere organisaties. Indien grotere organisaties behoefte hebben aan meer coproductie, is niet duidelijk of zij zich moeten opdelen of verkleinen. Pestoff (2014) stelt namelijk dat 'one size fits all' niet de oplossing is. Volgens hem dient voor ieder type een speciale aanpak ontwikkeld te worden. Deze studie stelt dus vast dat kleinschaligheid leidt tot meer coproductie en beweert niet dat organisaties zich kleiner moeten maken.

Een lage mate van professionalisering leidt eveneens tot een hogere mate van coproductie. Hoe hoger de mate van professionalisering binnen de organisatie, des te lager is de mate van coproductie

blijkt uit dit onderzoek. De resultaten waarbij OPC's zijn weggelaten, laten nauwelijks verschillen zien in de mate van professionalisering tussen de overige kinderopvangorganisaties. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat professionals, net als organisaties, door wet- en regelgeving in toenemende mate op elkaar gaat lijken. Volgens DiMaggio en Powell (1983) ontstaat normatief isomorfisme door normerende processen en een toenemende mate van professionalisering. Doordat de afgelopen jaren veel nadruk is gelegd op opleidingseisen en certificering, bestaat het kinderopvangpersoneel uit een homogene groep werknemers. De professionals gaan steeds meer op elkaar lijken, wat leidt tot kleinere verschillen tussen stichtingen en particuliere kinderopvangorganisaties.

Bepaalde organisatiekenmerken lijken invloed te hebben op de mate van coproductie. Over de belangrijkste ingrediënten voor een hoge mate van coproductie lijken OPC's te beschikken. De kleinschaligheid en lage mate van professionalisering van deze crèches lijken te leiden tot een hoge mate van coproductie onder ouders. De andere opvangvormen bestaan uit grotere organisaties die meer zijn geprofessionaliseerd, maar waar minder wordt gecoproduceerd. Opvallend is dat economische coproductie binnen kinderopvang lager scoort dan andere typen coproductie. Dit komt waarschijnlijk doordat economische participatie niet of zelden aan ouders wordt gevraagd.

Deze studie wijst uit dat ouders die sterk intrinsiek gemotiveerd zijn bij hun keuze voor een opvang, meer coproduceren dan andere ouders. Dit sluit aan bij hetgeen wat Alford (2002) concludeert over het verband tussen motivatie en coproductie. Hij stelt dat coproductie toeneemt indien aandacht wordt besteed aan intrinsieke waarden van gebruikers. Intrinsieke motivatie bestaat onder andere uit solidaire- en expressieve prikkels die worden verkregen door met andere ouders om te gaan en deel uit te maken van een groep. Doordat wordt bijgedragen aan een bepaald doel, ontstaat een gevoel van tevredenheid. Extrinsieke motivatie bestaat uit materiële prikkels zoals prijs en reistijd. De resultaten laten zien dat een, niet significant, negatief verband bestaat tussen extrinsieke motivatie en coproductie. Extrinsiek gemotiveerde ouders zijn mogelijk minder geïnteresseerd in coproductie. Intrinsiek gemotiveerde ouders lijken daarentegen bewust te kiezen voor coproductie. Hieruit blijkt dat de motivatiekeuze voor kinderopvang aangeeft in hoeverre ouders bereid zijn te coproduceren. De vraag is of extrinsiek gemotiveerde ouders helemaal niet willen coproduceren of dat zij juist meer intrinsiek gemotiveerd moeten worden.

Deze studie laat, in tegenstelling tot andere onderzoeken, geen duidelijke invloed van SES op coproductie zien. Het lijkt erop dat een hoge SES leidt tot een hogere mate van coproductie dan lage SES, maar dit verband is niet significant. Door gebrek aan bewijs kan een verband tussen een hoge opgeleid en een hoge mate van coproductie binnen kinderopvang niet worden aangetoond. De resultaten sluiten dus niet aan op de conclusie van Jakobsen en Andersen (2013) dat coproductie duidelijk verschilt tussen ouders met een hoge SES en ouders met een lage SES. Hoewel Vamstad (2007) concludeerde dat ouders van OPC's over het algemeen hoger zijn opgeleid dan ouders van andere kinderopvangorganisaties, geldt dat niet voor deze studie. In deze studie zijn ouders van stichtingen gemiddeld gezien iets hoger opgeleid dan ouders van OPC's.

De onderzoeksresultaten wijzen uit dat coproductie leidt tot een hoge mate van betrokkenheid van ouders. Deze bevinding komt overeen met de Zweedse studie naar kinderopvang waarbij Vamstad (2012) concludeert dat ouders van oudercoöperaties zich veel beter geïnformeerd voelen dan ouders van andere kinderopvangvormen. Daarbij stelt Pestoff (2014) dat de verhoudingen en interactie

tussen gebruikers van kleine organisaties leiden tot een duurzame samenwerking en een hoge mate van betrokkenheid onder gebruikers. Volgens Fledderus et al. (2014) is betrokkenheid van ouders in toenemende mate belangrijk geworden binnen kinderopvang in Nederland. Daarnaast is, binnen de context van kinderopvang, betrokkenheid nauw verbonden met coproductie om de reden dat ouderparticipatie vraagt om een betrokken rol van ouders binnen de organisatie.

Geconcludeerd wordt dat ouders die in een hoge mate coproduceren binnen hun kinderopvang, tevredener zijn dan ouders die minder coproduceren. Daarnaast heeft betrokkenheid ook een positieve invloed op de mate van tevredenheid. Verder wijzen de onderzoeksresultaten uit dat het verband tussen betrokkenheid en tevredenheid sterker is dan het verband tussen coproductie en tevredenheid. Het verband tussen coproductie en betrokkenheid is echter sterker dan de verbanden die beiden hebben met tevredenheid. Op basis hiervan wordt geconcludeerd dat betrokkenheid het verband tussen coproductie en tevredenheid versterkt. Hoewel betrokkenheid in eerste instantie sterker lijkt, heeft het geen kracht zonder coproductie. Hieruit blijkt dat een hoge mate van coproductie leidt tot een hoge mate van tevredenheid waarbij ouderbetrokkenheid een stimulerend en indirect effect heeft op dit verband.

Ouders die sociaal, economisch en politiek participeren binnen hun kinderopvang voelen zich meestal meer betrokken en tevreden dan ouders die minder participeren. Voor deze ouders geldt dat zij erg intrinsiek gemotiveerd zijn en een hoge SES hebben. De kenmerken vorm, omvang en mate van professionalisering hebben invloed op de mate van coproductie binnen een organisatie. Hoewel OPC's door toenemende regelgeving dreigen te verdwijnen, wijst deze studie uit dat dit type kinderopvang wel beschikt over de hoogste mate van coproductie, betrokkenheid en tevredenheid ten opzichte van andere kinderopvangorganisaties. Dit type kinderopvang is vaak kleinschalig georganiseerd en beschikt over een lage mate van professionalisering. De ouders van de crèches zijn vaak hoogopgeleid en sterk intrinsiek gemotiveerd bij hun keuze voor dit type opvang.

De bevindingen in deze studie komen gedeeltelijk overeen met resultaten uit de studie naar coproductie in Zweedse kinderopvang van Vamstad (2007). Ondanks dat kinderopvang in Zweden anders wordt georganiseerd en verschilt qua omvang en onderzoeksopvat, blijkt coproductie in beide studies te leiden tot positieve effecten op tevredenheid en betrokkenheid. Op basis van deze studie wordt geconcludeerd dat het verband tussen coproductie en tevredenheid loopt via betrokkenheid. Dit indirecte verband blijkt sterker te zijn dan het directe verband tussen coproductie en tevredenheid. Een hoge mate van coproductie leidt dus, via ouderbetrokkenheid, tot tevredenheid binnen kinderopvang in Nederland.

7. Discussie

Dit hoofdstuk geeft een kritische interpretatie van de onderzoeksmethoden, bevindingen en ontwikkelingen van deze studie. Aan de hand van theoretische- en methodologische punten wordt besproken wat de resultaten precies betekenen. Hierbij wordt aandacht besteed aan de sterke aspecten en bedreigingen van het onderzoek. De eerste paragraaf zal vanuit theoretisch perspectief bespreken welke governance paradigma's zichtbaar zijn in deze studie. Daarna wordt de werking van voice en exit besproken, gevolgd door een toelichting op de hoge tevredenheid in kinderopvang. In de tweede paragraaf wordt kritisch ingegaan op methodologische punten zoals de operationalisering en generaliseerbaarheid van het onderzoek. De laatste paragraaf bespreekt ontwikkelingen die buiten het onderzoek hebben plaatsgevonden en gaat in op de conclusie van het onderzoek.

7.1 Theorie

Allereerst de context waarbinnen kinderopvang wordt geplaatst. Hoewel tussen de governance paradigma's duidelijke verschillen bestaan, is het onduidelijk waar kinderopvang zich precies bevindt. Binnen deze sector zijn namelijk elementen uit het NPM en NPG te herkennen. Een typisch voorbeeld van NPM komt voort uit de Wet kinderopvang waarbij marktwerking, niet volledig, is doorgevoerd. Daarnaast zijn OPC's en de verplichtstelling van oudercommissies voorbeelden van NPG waarbij een actieve rol van burgers centraal staat. Ontwikkelingen in de toekomst, voor bijvoorbeeld OPC's, zullen uitwijzen of kinderopvang ook daadwerkelijk volledig richting het NPG zal gaan.

Vervolgens wordt in deze studie geconcludeerd dat betrokkenheid een belangrijke rol speelt in de relatie tussen coproductie en tevredenheid. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat wanneer ouders geen behoefte hebben aan meer betrokkenheid, zij dan niet per se minder tevreden hoeven zijn. Het is mogelijk dat deze behoefte niet aanwezig is doordat ouders bijvoorbeeld al erg betrokken zijn.

Dan de werking van voice- en exit mechanismen in kinderopvang. Vamstad (2007) vroeg ouders in zijn onderzoek naar ervaringen met andere kinderopvangaanbieders. Ook in dit onderzoek naar kinderopvang in Nederland is aan ouders gevraagd of zij hun kind naar een andere kinderopvang hebben gebracht. Hoewel de data niet verwerkt is in het hoofdstuk resultaten, blijkt dat, evenals in Zweden, switchgedrag tot tevredenheid leidt. Van de 126 respondenten hebben 47 ouders aangegeven dat zij gebruik hebben gemaakt van een andere kinderopvang. Hiervan zeggen 44 ouders tevredener te zijn over de huidige opvang ten opzichte van de vorige. Hieruit blijkt dat het NPM exit-mechanisme een positieve werking heeft binnen kinderopvang. Exit kan dus, net als betrokkenheid, van invloed zijn op de mate van tevredenheid. Hierdoor lijkt een mix van governance instrumenten nodig voor verschillende ouders. Voor de ene ouder kan voice een effectief instrument zijn en voor de andere ouder is exit een betere optie. De vraag is hoe deze mix van instrumenten georganiseerd kan worden door kinderopvangorganisaties. Aangezien coproductie niet de enige verklaring voor tevredenheid lijkt, is het mogelijk dat andere factoren, zoals exit, eveneens verklarende kracht hebben.

Verder blijkt dat de tevredenheid van ouders over kinderopvang in het algemeen erg hoog is. Het is onduidelijk in hoeverre coproductie hier een rol in speelt, aangezien tevredenheid ook hoog is zonder coproductie. De vraag is of voor iedereen coproductie leidt tot tevredenheid. Coproductie lijkt hierdoor niet voor iedereen weggelegd. Bij OPC's is de mate van ouderparticipatie erg hoog,

maar bij andere kinderopvangvormen is deze mate niet geheel afwezig. Dit betekent dat een mindere mate van coproductie ook voldoende kan zijn voor ouders om tevreden te zijn.

7.2 Methodologie

Deze paragraaf bespreekt eerst in hoeverre de studie van Vamstad (2007) van invloed geweest op dit onderzoek. Vervolgens valt er iets te zeggen over de manier van enquêteren en de operationalisering. Daarna wordt de samenstelling van de groep respondenten kritisch besproken en zal de generaliseerbaarheid van het onderzoek worden toegelicht.

Ten eerste de invloed die Vamstad (2007) heeft gehad op dit onderzoek. De studie van Vamstad (2007) is geraadpleegd voor het theoretische inzichten en methodologische kwesties, waaronder het ontwerp van de vragenlijst. Belangrijk om op te merken is dat tussen de aard en omvang van beide onderzoeken, grote verschillen bestaan. Op de eerste plaats is kinderopvang in Zweden anders georganiseerd dan in Nederland. Het doel van het onderzoek van Vamstad (2007) is met name om te achterhalen wat de belangrijkste uitdagingen van de Zweedse welvaartstaat zijn. Uiteindelijk zijn 371 enquêtes verspreid over 8 verschillende kinderopvangorganisaties, waarvan er 126 zijn ingevuld. In de studie van Vamstad (2007) zijn 400 respondenten geselecteerd op basis van vorm, hij selecteerde per vorm 100 respondenten. Het is vanwege de beperkte omvang van deze studie niet mogelijk om de groep respondenten van Vamstad (2007) qua omvang en gelijke verdeling te evenaren. Vamstad (2007) stelt bijvoorbeeld dat zijn data niet gericht is om regressie- of correlatieanalyse uit te voeren, maar enkel beschrijvende doeleinden heeft. Dit staat haaks op de doeleinden van dit onderzoek. Hier is namelijk geprobeerd een regressieanalyse uit te voeren, maar de resultaten waren te zwak om in het onderzoek op te nemen. Een mogelijke reden hiervoor is dat de groep respondenten te klein is. Hoewel de conclusies, van Vamstad (2007) en deze studie, enigszins overeenkomen is het dus belangrijk om te melden dat verdere gelijkenissen tussen beide onderzoeken niet mogelijk zijn en geen recht doen aan beide onderzoeken.

Ten tweede de manier van enquêteren. Om data te verzamelen is gebruik gemaakt van de surveymethode, een methode met een lage validiteit en hoge betrouwbaarheid. Doordat de vragenlijst grotendeels gebaseerd is op eerder onderzoek naar coproductie in Zweden, wordt de betrouwbaarheid van deze studie enigszins gewaarborgd. De conclusie uit het onderzoek in Zweden was dat, net als in dit onderzoek, coproductie leidt tot tevredenheid en OPC's beschikken over de hoogste mate van coproductie.

Zoals eerder aangegeven zijn 126 van de 371 enquêtes ingevuld. Dit betekent dat deze studie een respons heeft van 33,96%. Volgens Babbie (2007) is een respons van 50 procent acceptabel voor een adequate analyse van de data. Dit percentage is niet geëvenaard, waarschijnlijk doordat ouders moeilijk te bereiken zijn en niet iedereen mee wilde werken aan dit onderzoek.

Uit het onderzoek blijkt dat de manier waarop enquêtes zijn verspreid binnen de organisatie, invloed heeft gehad op de respons. Om dit te verduidelijken wordt een onderscheid gemaakt tussen directe en indirecte verspreiding. Bij de directe verspreiding is de enquête persoonlijk aan ouders overhandigd. De indirecte verspreiding vond plaats door enquêtes in de postvakken van ouders te leggen. De kinderopvangorganisaties hebben aangegeven hoe zij de enquêtes hebben verspreid onder ouders. De directe wijze heeft geleid tot een hogere respons dan de indirecte verspreiding. De organisaties met de hoogste mate van coproductie en betrokkenheid hebben ook de hoogste respons. Bij kinderopvang waar veel coproductie en ouderbetrokkenheid is, zijn de enquêtes meestal

direct overhandigd. Op basis hiervan lijkt het dat coproductie en betrokkenheid, via de wijze van verspreiding, invloed hebben gehad op de respons.

Ten derde zijn enkele punten te bespreken wat betreft de operationalisering in dit onderzoek. De effecten van organisatiekenmerken konden door weinig spreiding moeilijk geanalyseerd worden, aangezien OPC's de data sterk beïnvloeden. Per organisatiekenmerk blijkt de groep waarin deze crèches zich bevinden, te beschikken over de hoogste mate van coproductie. Aan de ene kant wordt hiermee bevestigd dat deze opvangvorm een hoge mate van coproductie heeft, aan de andere kant is het moeilijk om te bepalen in hoeverre coproductie aanwezig is binnen andere vormen. Bij verwijdering van OPC's blijken namelijk nauwelijks verschillen te bestaan tussen particuliere organisaties en stichtingen. De scheve verdeling heeft mogelijk gezorgd voor minder variatie in de mate van coproductie. Om de effecten van organisatiekenmerken adequaat te vergelijken, moeten bijvoorbeeld ook kleinschalige stichtingen worden onderzocht met een lage mate van professionalisering. Om de effecten van organisatiekenmerken nauwkeuriger te onderzoeken en validiteit te waarborgen, moet een grotere groep organisaties worden onderzocht die beter is verspreid over de kenmerken.

De geringe verschillen tussen stichtingen en particuliere kinderopvang worden mogelijk verklaard door strenge kwaliteitseisen. De regels en eisen waaraan kinderopvang moet voldoen, leiden er mogelijk toe dat organisaties op elkaar gaan lijken. Deze professionalisering binnen kinderopvang lijkt coproductie tegen te houden. Ook professionalisering wat betreft opleidingsniveau van het personeel beïnvloedt de mate van coproductie. De vraag is wat dit betekent voor mbo- en hbo-opleidingen met betrekking tot wat een professional moet leren? Brandsen en Honingh (2013) noemen onder andere een ruime mate van vrijheid en een gesloten community, als kernelementen van de professional. Indien ouders meer coproduceren, lijkt dit invloed te hebben op de rol van de professional. De mechanismen voice en exit binnen kinderopvang, dwingen professionals om zich aan te passen. Uit de studie blijkt dat coproductie en betrokkenheid invloed hebben op tevredenheid, maar ook blijkt dat switchgedrag leidt tot tevredenheid. Professionals zullen hierdoor moeten leren om te gaan met de aanwezigheid van ouders binnen de organisatie, waarbij zij ook moeten zorgen dat ouders niet ontevreden raken en kiezen voor een andere opvang. Gezien de rol die ouderparticipatie speelt binnen kinderopvang, lijkt de interactie met ouders een belangrijk aspect voor de opleiding en het werk van professionals. Hierdoor kan het zijn dat de kinderopvangprofessional verschillende rollen moet aannemen. Aan de ene kant is interactie met ouders van belang om tevredenheid te waarborgen, terwijl aan de andere kant van oorsprong de zorg voor het kind centraal staat.

Uit de beschrijvende waarden over algemene gegevens van respondenten blijkt dat 88,9 procent van de respondenten hbo- of wo-opgeleid is. Daarnaast bestaat 82,3 procent van de respondenten uit vrouwen. De groep respondenten is scheef verdeeld, waardoor geen significante verschillen bestaan in het verband tussen SES en coproductie. Als meer lager opgeleide ouders aan het onderzoek hadden deelgenomen dan waren waarschijnlijk grotere verschillen in de mate van coproductie zichtbaar geworden. Uit de studie van Vamstad (2007) blijkt dat ouders van OPC's het hoogste inkomen hebben, bovengemiddeld zijn opgeleid en in grote mate coproduceren. Jakobsen en Andersen (2013) concluderen eveneens dat een SES invloed heeft op de mate van coproductie. In dit onderzoek is, vanwege de scheve verdeling, besloten om de hypothesen over SES aan te passen en te kiezen voor een vergelijking met wo-opgeleiden aan de ene kant en overige opleidingen aan de

andere kant. Het is van belang om de sampling-methode van de steekproef te verbeteren, door bij vervolgonderzoek een aselechte steekproef te gebruiken. Als de verschillen tussen organisatie- en gebruikerskenmerken groter zijn, ontstaat er waarschijnlijk meer variatie in de mate van coproductie. Daarnaast was het te verwachten dat de groep respondenten zou bestaan uit een grote groep hoogopgeleiden, aangezien OPC's veel hoogopgeleide ouders aantrekken. De resultaten laten zien dat ouders van stichtingen het hoogst zijn opgeleid. Zij zijn iets hoger opgeleid dan ouders van OPC's, die evenals in Zweden over het algemeen hoogopgeleid zijn. Dit komt waarschijnlijk doordat deze kinderopvang gelegen is op de campus van Radboud Universiteit en Radboud UMC. Deze ouders werken hier waarschijnlijk ook, waardoor dit hoge gemiddelde wordt verklaard.

Vervolgens moeten enkele statistische punten worden behandeld die betrekking hebben op de variabelen coproductie en motivatie. De statistische analyse laat zien dat sociale, economische en politieke coproductie lastig van elkaar te onderscheiden zijn. De vraag is of coproductie op adequate wijze is gemeten, aangezien de factoranalyse (Bijlage III) laat zien dat coproductie niet uit drie duidelijke dimensies bestaat. Doordat de items van sociale, economische en politieke coproductie erg zijn verspreid, is deze operationalisering waarschijnlijk niet valide. Hierdoor ontstaan er problemen wat betreft de repliceerbaarheid van dit onderzoek. Het is mogelijk dat naast de drie onderzochte typen coproductie, nog een dimensie bestaat met verklarende kracht. Evenals coproductie, heeft de variabele motivatie te veel dimensies (Bijlage III). Op basis hiervan is het mogelijk dat er, naast intrinsieke- en extrinsieke motivatie, nog een factor is die de motivatie van ouders verklaart.

In bijlage II zijn tabellen te zien die de interne samenhang per type coproductie weergeven. Hieruit blijkt dat van zowel sociale- als economische ouderparticipatie, de onderdelen onderling correleren. Wat betreft politieke ouderparticipatie, lijkt het item 'website' voor problemen te zorgen. Doordat dit item bijna met geen item correleert, was het weglaten ervan een optie geweest.

Zoals in het vorige hoofdstuk aangegeven, is het opvallend dat economische participatie zeer laag scoort. Het is mogelijk dat ouders niet of nauwelijks wordt gevraagd om economisch te participeren. Het is daarbij de vraag in hoeverre dit type participatie daadwerkelijk bestaat. Een mogelijke verklaring voor de lage economische participatie is dat kinderopvang in het algemeen bestaat uit particuliere organisaties die geen behoefte hebben aan economische activiteiten. Een donatie van geld is voor iedere organisatie uiteraard welkom, maar dit lijkt niet alledaags. Een contactpersoon van een kinderopvang gaf aan dat de organisatie over voldoende financiële middelen beschikt om reparaties uit te laten voeren of om nieuwe materialen te kopen. Op basis hiervan is het de vraag of economische participatie moet worden meegenomen in een nieuwe schaal van coproductie. Bij een vervolgonderzoek naar ouderparticipatie in kinderopvang is het in ieder geval van belang de verschillende typen beter te onderscheiden.

De gemiddelde waarden van de variabelen betrokkenheid en tevredenheid zijn in dit onderzoek hoog. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat kinderopvang over het algemeen een dienst is die, zoals eerder aangegeven, goed wordt beoordeeld met meestal een hoge ouderbetrokkenheid. Ook is het mogelijk dat respondenten zijn beïnvloed doordat de vragenlijst onderdeel uitmaakt van een onderzoek naar ouderparticipatie waarbij ouders proberen hun eigen kinderopvang goed te vertegenwoordigen. In Nederland bestaan bijvoorbeeld maar zes OPC's tegenover bijna 3000 kinderopvangorganisaties. Hierdoor zijn ouders van OPC's waarschijnlijk sterk gemotiveerd om

zichzelf te vertegenwoordigen. De keuze voor OPC is dan ook een specifieke keuze voor de ouder, die bewust kiest voor coproductie en betrokkenheid. Een andere verklaring voor de hoge score van tevredenheid is dat ouders van OPC's zichzelf moeten beoordelen, aangezien zijzelf verantwoordelijk zijn voor de organisatie van hun kinderopvang. Hierdoor is het mogelijk dat ouders zichzelf überhaupt hoger beoordelen dan dat zij anderen zouden beoordelen.

Nu de generaliseerbaarheid van deze studie. Indien vervolgonderzoek op grotere schaal onderzoek verricht, is het mogelijk om uitgebreidere onderzoeksmethoden te hanteren. Voor statistische toetsen zou dit betekenen dat het uitvoeren van regressieanalyses wel mogelijk is. Onduidelijk is in hoeverre de bevindingen uit dit onderzoek iets zeggen over effecten van coproductie binnen andere vormen van publieke dienstverlening. Het lijkt dat kinderopvang, mede door de aanwezigheid van OPC's, zeer geschikt is voor coproductie. Hierdoor treden er voor coproductie problemen op wat betreft de generaliseerbaarheid van deze studie. Aangezien het moeilijk is om uitspraken te doen over coproductie met betrekking tot andere diensten, zal hiervoor nieuw onderzoek naar andere sectoren worden verricht. De variabele motivatie lijkt beter geschikt wat betreft generaliseerbaarheid. De bevindingen over intrinsieke- en extrinsieke motivatie kunnen interessant zijn voor bijvoorbeeld de zorgsector om te onderzoeken in hoeverre motivatie de bereidheid om samen te werken beïnvloedt. Dit geldt eveneens voor de variabele betrokkenheid, waarbij bijvoorbeeld effecten van betrokkenheid worden onderzocht in onderwijs.

7.3 Tot slot

Deze laatste paragraaf gaat in op de toekomst van OPC's en werpt een kritische blik op de conclusie van het onderzoek.

Een interessante ontwikkeling buiten deze studie is de toekomst van OPC's. Toen dit onderzoek in september 2014 van start ging, bestond onduidelijkheid over het bestaan van deze crèches. Destijds stond vast dat OPC's gedoogd werden tot 1 januari 2015 en dat zij daarna, evenals andere kinderopvangorganisaties, dienden te voldoen aan de kwaliteitseisen. In april 2015 heeft minister Asscher de OPC's een voorstel gedaan waarin zij soepeler met enkele regels om mogen gaan. De planning is om deze nieuwe situatie per 1 januari 2016 in te voeren, indien de crèches mee willen werken. Hiermee is de toekomst van OPC's nog altijd niet duidelijk.

Uit deze studie wordt duidelijk dat tevredenheid over kinderopvang in het algemeen al hoog is. Hierbij is de tevredenheid bij OPC's nog hoger. Het is onduidelijk in hoeverre meer coproductie binnen andere kinderopvangvormen zou leiden tot meer tevredenheid. Leidt een lage mate van coproductie ook tot minder tevredenheid binnen kinderopvang? Gebleken is dat kleinschaligheid en een lage mate van professionalisering bevorderlijk zijn voor de coproductie binnen een organisatie. Voor reguliere kinderopvangorganisaties die zoeken naar methoden om coproduceren te verhogen, is dit nuttige informatie. Organisaties kunnen kleinschaligheid creëren door bijvoorbeeld met kleinere groepen te werken waarbij personeel de ruimte en mogelijkheid krijgt om deze zelf te organiseren.

Paradoxaal is dat de overheid enerzijds wil dat burgers coproduceren, terwijl zij anderzijds door wet- en regelgeving OPC's tegenwerken. Deze crèches zijn bij uitstek een voorbeeld van coproductie waarbij burgers zelf initiatief nemen om hun eigen kinderopvang te organiseren met andere ouders. Indien door toenemende kwaliteitseisen deze initiatieven verdwijnen, is het van belang om alternatieven te onderzoeken. Daarnaast kunnen andere kinderopvangorganisaties leren van de

wijze waarop ouders worden betrokken binnen kinderopvang. Hierbij is het de vraag in hoeverre coproductie wenselijk is voor iedereen. Coproductie lijkt niet voor iedereen te werken, maar voor een bepaalde groep mensen die intrinsiek gemotiveerd zijn wel. Sommige ouders hebben wellicht geen behoefte aan coproductie. In Nederland bestaan maar zes OPC's, waarbij ouders heel bewust kiezen om te coproduceren. In Nederland is er dus een kleine groep ouders die de behoefte heeft om gezamenlijk kinderopvang te organiseren. Het is de vraag of extrinsiek gemotiveerde ouders helemaal niet willen coproduceren of dat zij juist intrinsiek gemotiveerd moeten worden.

Om de deuren van OPC's open te houden, is het mogelijk om aspecten van het Zweedse model te bekijken op het gebied van juridisch en institutioneel beleid. Voor de organisatie van kinderopvang lijkt een mix van governance instrumenten een belangrijk aandachtspunt. De toepassing van voice en exit leiden beiden tot positieve effecten op de mate van tevredenheid. Daarnaast is niet enkel coproductie, maar ook betrokkenheid een belangrijke factor om tevredenheid te waarborgen. De effecten van coproductie en betrokkenheid verschillen per ouder, aangezien elke dag helpen op de kinderopvang niet voor elke ouder zal leiden tot meer tevredenheid. Om meer uitspraken te kunnen doen over ouderparticipatie in kinderopvang, is onderzoek op grotere schaal noodzakelijk. Hierbij is het nuttig om, naast coproductie, aandacht te besteden aan de opwekking- en effecten van ouderbetrokkenheid. Om de werking van coproductie verder te bestuderen, lijkt het zinvol onderzoek uit te voeren naar een andere vorm van dienstverlening. Op basis daarvan wordt duidelijk in hoeverre coproductie alleen werkt binnen kinderopvang, of dat coproductie ook positieve effecten heeft binnen andere vormen van dienstverlening.

Bronnenlijst

- Alford, J. (2002). Why Do Public Sector-Clients Coproduce? Towards a Contingency Theory. *Administration & Society*, 34:1, pp. 32-56.
- Alford, J. (2009). *Engaging Public Sector Clients: From Service-Delivery to Co-Production*, Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- American Psychological Association, (2012). *Education & Socioeconomic Status*. Geraadpleegd via: <http://www.apa.org/pi/ses/resources/publications/factsheet-education.aspx>
- Babbie, E. (2007). *The Practice of Social Research*. Wadsworth: Thomson learning, Inc.
- BOink (2014). 'Wettelijke eisen aan een medezeggenschapsreglement'. Geraadpleegd via: <http://www.boink.info/media/2dc6809f/Eisen%20mdzschapsreglement%20def.pdf>
- Bostelen, E., Gerven, A. van, Hols, M.C.A.B., Lindeman, B.D., Rozema, M., Veen, D. van, & Winter, F. de. (2007). *Internationaal vergelijkend onderzoek kinderopvang. Een vergelijking met veel variabelen*. Eindrapportage. Utrecht: Capgemini Nederland
- Bouckaert, G., & Van de Walle, S. (2003). Comparing Measures of Citizen Trust and User Satisfaction as Indicators of 'Good Governance': Difficulties in Linking Trust and Satisfaction Indicators. *International Review of Administrative Sciences*, 69:3 pp. 329–43.
- Bovaird, T., (2005). *Public governance: balancing stakeholder power in a network society*. *International Review of Administrative Sciences*, 71(2), pp. 217-228.
- Brandsen, T., & Honingh, M. E., (2013). Professionals and shifts in governance. *International Journal of Public Administration*, 36, 12, pp. 876-83
- Brandsen, T., & Honingh, M. E., (te verschijnen). *Defining co-production more precisely: positioning the concept in relation to volunteering and professionalism*.
- Brandsen, T., Oude Vrielink, M. & Collignon, L. (2012). *Street-level bureaucrats tussen organisaties: De hernieuwde relevantie van Lipsky's werk*. Bestuurskunde 2012-3
- Brandsen, T., & Pestoff, V., (2006). *Co-production, the third sector and the delivery of public services: an introduction*. *Public Management Review*, 8(4), pp. 493–502.
- Brudney, J. L., & England, R. E. (1983). *Toward a Definition of the Co-Production Concept*. *Public Administration Review*, 43:1 pp. 59–65
- DiMaggio, P.J., & Powell, W.W. (1983). The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American Sociological Review* 48(2), 147-160
- DiMaggio, P.J., & Powell, W.W. (1991). Introduction. In W.W. Powell and P.J. DiMaggio (Eds.) *The New Institutionalism in Organizational Analysis* (pp. 1-38). Chicago: University of Chicago Press.
- Ewert, B., & Evers, A. (2011). *Co-Production: contested meanings and challenges for user organizations*. (In *New Public Governance, the third sector and co-production*. In: Pestoff, V.,

- Brandsen, T. & Verschuere, B. *New Public Governance, the Third Sector and Co-production*. London: Routledge. p. 136.
- Fledderus, J., Brandsen, T., & Honingh, M. E. (2014). 'Restoring Public Trust through the Co-production of Public Services: A theoretical elaboration'. *Public Management Review*, 16 (3) pp. 424-443.
- Goodsell, C.T. (1994). *The Case for Bureaucracy: A Public Administration Polemic*, 3rd edn. Chatham, NJ: Chatham House.
- Hirschman, A. O. (1970). *Exit, Voice and Loyalty: Responses to Decline in Firms, Organizations and States*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Honingh, M.E. (2008). *Beroepsonderwijs tussen publiek en privaat: Een studie naar opvattingen en gedrag van docenten en middenmanagers in bekostigde en niet-bekostigde onderwijsinstellingen in het middelbaar beroepsonderwijs*. Amsterdam: University of Amsterdam.
- Hood, C. (1991). *A Public management for all seasons?* *Public Administration*, 69, pp. 3-19.
- Hudson, B. (2012). 'Competition or Co-Production? Which Way for Governance in Health and Wellbeing?' in E. Loeffler D. Taylor-Goodby, T. Bovaird, F. Hine-Hughes and L. Wilkes (eds) *Making Health and Social Care Personal and Local. Moving From Mass Production to Co-Production*. London: London Governance International & Local Government Information Unit.
- Jakobsen, M., & Andersen, S.C. (2013). Coproduction and Equity in Public Service Delivery, *Public Administration Review*, Volume 73, Issue 5, pages 704–713.
- Lipsky, M. (1980). *Street Level Bureaucracy: Dilemmas of the individual in public services*, New York: Russel Sage Foundation.
- Needham, C., & Carr, S. (2009). *Co-Production: An Emerging Evidence Base for Adult Social Care Transformation*, London: Social Care Institute for Excellence.
- NRC (2014). 'Geen toeslag meer voor ouderparticipatiecrèche'. Geraadpleegd via: <http://www.nrc.nl/nieuws/2014/03/05/geen-toeslag-meer-voor-ouderparticipatiecreche/>
- Olsen, M. (1971). *The Logic of Collective Action*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Osborne, P. & Stokosch, K. (2013). It takes two to tango? Understanding co-production of public services by integrating the services management and public administration perspectives. *British Journal of Management*, 24, S31–S47.
- Osborne, S. P., Radnor, Z., & Nasi, G. (2013). A New Theory for Public Service Management? Toward a (Public) Service-Dominant Approach. *The American Review of Public Administration*, 43(2), 135-158.
- Ostrom, E. (1996). Crossing the Great Divide: Coproduction, Synergy, and Development. *World Development*, 24:6 pp1073–87.

- Parks, Roger B., et al. (1981 & 1999). Consumers as Co-Producers of Public Services: Some Economic and Institutional Considerations. *Policy Studies Journal*, 9, pp. 1001-11, reprinted as Ch. 17 in M. McGinnis (ed.) *Local Public Economies. Readings from the Workshop in Political Theory and Policy Analysis*, Ann Arbor, MI: Univ. of Michigan Press, ch. 17.
- Pestoff, V. (2006). 'Citizens as co-producers of welfare services: childcare in eight European countries', *Public Management Review*, 8/4, 503–520 and reprinted in V. Pestoff and T. Brandsen, eds, *Co-production. The Third Sector and the Delivery of Public Services*, Routledge, London & New York.
- Pestoff, V. (2009). Towards a Paradigm of Democratic Participation: Citizen Participation and CoProduction of Personal Social Services in Sweden, *Annals of Public and Cooperative Economics*, 80/2: 197-224.
- Pestoff, V. (2011). New Public Governance, co-production and third sector social services in Europe: crowding in and crowding out. Pestoff, V., Brandsen, T. & Verschuere, B. *New Public Governance, the Third Sector and Co-production*. London: Routledge.
- Pestoff, V. (2012). *Co-Production and Third Sector Social Services in Europe: Some Crucial Conceptual Issues*, Chapter 2 in V. Pestoff, T. Brandsen and V. Verscheure (eds) *New Public Governance, the Third Sector and Co-Production*. New York: Routledge.
- Pestoff, V. (2014). Collective action and the sustainability of co-production, *Public Management Review*, 16, pp. 383–401
- Pikaart, M. (2010). *Ouders en hun eigen crèche: Nieuwe verbindingen vanuit kinderopvang*. Geraadpleegd via: http://ookkinderopvang.nl/documenten/artikel_Idee.pdf
- Pollitt, C. & Bouckaert, G. (2011). *'Public management reforms, a comparative analysis*. Oxford, Oxford university press.
- Rijksoverheid (2014a). 'Kwaliteit kinderopvang'. Geraadpleegd via: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kinderopvang/kwaliteit-kinderopvang>
- Rijksoverheid (2014b). 'Welke vormen van kinderopvang zijn er?'. Geraadpleegd via: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kinderopvang/vraag-en-antwoord/welke-vormen-van-kinderopvang-zijn-er.html>
- Rijksoverheid (2015). 'Duidelijkheid over toekomst ouderparticipatiecrèches'. Geraadpleegd via: <http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2014/03/05/duidelijkheid-over-toekomst-ouderparticipatiecreches.html>
- Rouban, L. (1995). 'The Civil Service Culture and Administrative Reform', in B.G. Peters and D. Savoie (eds) *Governance in a Changing Environment*, pp. 23–54. Montreal and Kingston: Canadian Centre for Management Development and McGill-Queen's University Press.
- Royo, S., Yetano. A., & Acerete, B. (2011). *Citizen Participation in German and Spanish Local Governments: A Comparative Study*. *International Journal of Public Administration*, 34(3), pp. 139–150.

- Strandbrink, P., & Pestoff, V. (2006). Small scale welfare on a large scale: social cohesion and the politics of Swedish childcare; *Huddinge: Södertörns högskola*, research report 2006:5.
- Teichert, T., & Rost, K. (2003). Trust, involvement profile and customer retention – modelling, effects and implications. *International journal of technology management*, 26:5-6 pp. 621-39
- Thiel, S. van, (2010). *Bestuurskundig onderzoek. Een methodische inleiding*. Bussum: Coutinho
- Vamstad, J. (2012). Co-production and service quality: The Case of cooperative childcare in Sweden. *Voluntas*, 23: 4, 1173-1188
- Vamstad, J. (2007). *Governing Welfare. The Third Sector and the Challenges to the Swedish Welfare State*; Östersund: Mid-Sweden University, Doctoral Thesis 37.
- WILCO (2013). Local welfare in The Netherlands: Housing, employment and child care. *Wilco publication no. 04*.
- Wilensky, H.L (1964). The Professionalization of Everyone? *The American Journal of Sociology*, 70 (2) pp. 137-158.
- Wilson, D. (2009). Exit, voice and quality in the English education sector. *Social Policy & Administration*, 43(6), pp. 571-584.

Bijlage I – Vragenlijst

Ouderparticipatie in Kinderopvang

Deze vragenlijst maakt onderdeel uit van een afstudeeronderzoek naar tevredenheid en betrokkenheid van ouders binnen kinderopvang. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door Jan Baake, masterstudent Bestuurskunde aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. De deelname aan deze vragenlijst is vrijwillig en zal anoniem worden verwerkt. Als een keuzemogelijkheid voor u van toepassing is, zet dan een kruisje bij dat antwoord. Kies het antwoord dat het beste bij u past. Er zijn geen goede of foute antwoorden, het gaat erom wat u er van vindt.

1. Wat is de naam van uw kinderopvang?

2. Hoeveel kinderen heeft u op deze kinderopvang?

3. Sinds wanneer brengt u uw kind of kinderen naar deze kinderopvang?

De volgende vragen gaan over tevredenheid. Kruis aan welk antwoord voor u van toepassing is. Er is per vraag één antwoord mogelijk.

4. Hoe tevreden bent u over uw kinderopvang in het algemeen? Geef uw tevredenheid aan door een cijfer van 0 tot 10 aan te kruisen.

Heel ontevreden

Heel tevreden

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

5. Hoe tevreden bent u over het personeel in uw kinderopvang? Geef uw tevredenheid aan door een cijfer van 0 tot 10 aan te kruisen.

Heel ontevreden

Heel tevreden

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

6. Hoe tevreden bent u over het management van uw kinderopvang? Geef uw tevredenheid aan door een cijfer van 0 tot 10 aan te kruisen.

Heel ontevreden

Heel tevreden

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

7. Heeft u uw kind of kinderen eerder naar een andere kinderopvang gebracht?

- Ja, namelijk naar: _____
- Nee

8. Bent u tevredener over uw huidige kinderopvang ten opzichte van de vorige?

- Ja
- Nee
- Niet van toepassing

De volgende vragen gaan over motivatie. Kruis aan welk antwoord voor u van toepassing is.

9. Hoe belangrijk waren de volgende redenen voor u om te kiezen voor deze kinderopvang?

	Zeer onbelangrijk	Onbelangrijk	Neutraal	Belangrijk	Heel belangrijk
Deze kinderopvang was voor mij de enige beschikbare	0	0	0	0	0
De reisafstand naar deze kinderopvang	0	0	0	0	0
De prijs van deze kinderopvang	0	0	0	0	0
Deze kinderopvang heeft een speciaal programma of een speciale visie	0	0	0	0	0
Deze opvang heeft gunstige openingstijden	0	0	0	0	0
Deze kinderopvang heeft ruimte voor betrokkenheid van ouders	0	0	0	0	0
Deze kinderopvang heeft een hoge kwaliteit	0	0	0	0	0
Deze kinderopvang werd mij aangeraden door vrienden of familie	0	0	0	0	0

Deze kinderopvang heeft een goede huisvesting	☐	☐	☐	☐	☐
Een andere reden	☐	☐	☐	☐	☐
Uw reden:	_____				

10. Hoe belangrijk was het voor u om uw kinderen juist naar deze kinderopvang te brengen?

Zeer onbelangrijk	Onbelangrijk	Neutraal	Belangrijk	Heel belangrijk
☐	☐	☐	☐	☐

De volgende vragen gaan over uw betrokkenheid en bijdrage binnen uw kinderopvang. Geef aan wat voor u van toepassing is.

11. Hoe betrokken voelt u zich bij uw kinderopvang? Geef uw betrokkenheid aan door een cijfer van 0 tot 10 aan te kruisen.

Helemaal niet betrokken

Heel erg betrokken

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12. Zou u meer betrokken willen zijn bij de kinderopvang van uw kind of kinderen?

- Ja
- Nee

13. Bent u op de hoogte van wat er gebeurt in de kinderopvang van uw kind of kinderen? Geef dit gevoel aan door een cijfer van 0 tot 10 aan te kruisen.

Helemaal niet op de hoogte

Heel goed op de hoogte

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

14. Zou u meer op de hoogte willen zijn van de kinderopvang van uw kind of kinderen?

- Ja
- Nee

15. Hoeveel invloed heeft u bij uw kinderopvang? Geef uw gevoel van invloed aan door een cijfer van 0 tot 10 aan te kruisen

Helemaal geen invloed

Heel veel invloed

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

16. Zou u meer invloed willen binnen de kinderopvang van uw kind of kinderen?

- Ja
- Nee

17. Er zijn verschillende dingen die u kunt doen bij een kinderopvang. Geef per stelling aan hoe vaak u dit heeft gedaan bij uw kinderopvang.

	Nooit	Eens per jaar	Soms	Vaak	Heel vaak
Ik ga naar open-huis dagen of bijeenkomsten	0	0	0	0	0
Ik ga naar feesten of activiteiten	0	0	0	0	0
Ik help bij feestjes of activiteiten, zoals Kerstmis	0	0	0	0	0
Ik heb contact met ouders of personeel over mijn kind of kinderen, tijdens haal en brengmomenten	0	0	0	0	0
Ik ga naar een ouderavond om ouders en personeel te spreken	0	0	0	0	0

18. Heeft u uw kinderopvang wel eens geholpen? Geef per stelling aan hoe vaak u dit heeft gedaan.

	Nooit	Eens per jaar	Soms	Vaak	Heel vaak
Ik werk of help bij kinderopvang (vrijwillig)	0	0	0	0	0
Ik doneer geld	0	0	0	0	0
Ik doneer speelgoed of materiaal voor kinderopvang of speelplaats	0	0	0	0	0
Ik heb geholpen door klusjes uit te voeren, zoals schilderen of reparaties	0	0	0	0	0
Ik help schoonmaken	0	0	0	0	0

19. Op welke wijze bent u betrokken bij uw kinderopvang? Geef per stelling aan hoe vaak u dit heeft gedaan.

	Nooit	Eens per jaar	Soms	Vaak	Heel vaak
Ik ben actief (geweest) voor de oudercommissie	0	0	0	0	0
Ik ga naar (informatie)bijeenkomsten	0	0	0	0	0
Ik stuur een (klachten)brief of e-mail naar de kinderopvang	0	0	0	0	0
Ik bekijk de website of lees de nieuwsbrief	0	0	0	0	0
Ik heb contact met ouders of personeel over de organisatie en het management van de kinderopvang	0	0	0	0	0
Ik lever een bijdrage aan een ideeënbus	0	0	0	0	0
Ik ga naar een ouderavond (waar ik mijn mening kan geven)	0	0	0	0	0

De volgende vragen gaan over persoonlijke informatie. Geef aan wat voor u van toepassing is.

20. Wat is uw hoogst genoten opleiding?

- Geen onderwijs
- Basisonderwijs
- Lager beroepsonderwijs (lbo, vmbo)
- Voortgezet Middelbaar Beroepsonderwijs (vmbo/mavo)
- Middelbaar beroepsonderwijs (mbo)
- Hoger algemeen voorbereidend, wetenschappelijk onderwijs (havo / vwo)
- Hoger beroepsonderwijs (hbo)
- Wetenschappelijk onderwijs (wo)

21. Bent u in Nederland geboren?

- Ja
- Nee

22. Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw

Bedankt voor het invullen van de vragenlijst. Met uw antwoorden is het mogelijk om mijn onderzoek uit te voeren. Als u klaar bent met het invullen van de vragenlijst, zou u deze dan in de bijgeleverde envelop willen stoppen en inleveren bij een van de medewerkers van uw kinderopvang.

Wanneer u geïnteresseerd bent in de resultaten van het onderzoek, dan kunt u uw emailadres invullen en worden de resultaten u toegestuurd. Voor vragen of opmerkingen over de vragenlijst of het onderzoek kunt u mij een email sturen naar onderstaand adres.

Nogmaals hartelijk dank.

Jan Baake

Master Bestuurskunde

jgm.baake@student.ru.nl

Uw emailadres: _____

Bijlage II – Overzicht interne samenhang per type coproductie

Sociale coproductie	Open Huis	Feesten	Helpen	Contact	Ouderavond
Open huis	1	,638**	,621**	,188*	,572**
	121	119	119	120	115
Feesten	,638**	1	,729**	,339**	,608**
	119	120	119	120	116
Helpen	,621**	,729**	1	,162	,672**
	119	119	120	119	115
Contact	,188*	,339**	,162	1	,247**
	120	120	119	122	116
Ouderavond	,572**	,608**	,672**	,247**	1
	115	116	115	116	116

*. Correlatie is significant bij een significantieniveau van 0.05 (tweezijdig)

** . Correlatie is significant bij een significantieniveau van 0.01 (tweezijdig)

Economische coproductie	Helpen of werken	Donatie geld	Donatie materiaal	Helpen klussen	Helpen schoonmaken
Helpen of werken	1	,392**	,415**	,836**	,875**
	121	117	118	119	118
Donatie geld	,392**	1	,464**	,418**	,371
	117	117	116	116	115
Donatie materiaal	,415**	,464**	1	,503**	,436**
	118	116	118	118	117
Helpen klussen	,836**	,418**	,503**	1	,898**
	119	116	118	119	118
Helpen schoonmaken	,875**	,371	,436**	,898**	1
	118	115	117	118	118

** . Correlatie is significant bij een significantieniveau van 0.01 (tweezijdig)

Politieke coproductie	Ouder cie.	Info bijeenk.	Brief of e-mail	Website	Contact	Bijdrage idee	Ouder-avond
Oudercie.	1	,690**	,303**	-,097**	,652**	,606**	,606**
	118	118	116	116	117	117	118
Info bijeenk.	,690**	1	,381**	,059	,531**	,599**	,797**
	118	122	118	118	121	121	119
Brief of e-mail	,303**	,381**	1	,244**	,287**	,353**	,264**
	116	118	119	118	117	118	116
Website	-,097**	,059	,244**	1	-,063	,090	0,89
	116	118	118	119	117	117	115
Contact	,652**	,531**	,287**	-,063	1	,639**	,501**
	117	121	117	117	121	120	118
Bijdrage idee	,606**	,599**	,353**	,090	,639**	1	,558**
	117	121	118	117	120	121	119
Ouder-avond	,606**	,797**	,264**	0,89	,501**	,558**	1
	118	119	116	115	118	119	119

** . Correlatie is significant bij een significantieniveau van 0.01 (tweezijdig)

Bijlage III – Overzicht factoranalyses

Variabele	Items	1	2	3
Coproductie (Rotated)				
Sociale ouderparticipatie	Open huis of bijeenkomst	.726		
	Bezoeken feesten of activiteiten	.723		
	Helpen bij feestjes of activiteiten	.808		
Economische participatie	Contact met ouders of personeel over kind		.408	
	Ouderavond om ouders of personeel te spreken	.854		
	Helpen of werken bij kinderopvang	.843		
	Geld doneren		.761	
	Speelgoed of materiaal doneren		.678	
Politieke participatie	Helpen klussen	.764		
	Helpen schoonmaken	.780		
	Oudercommissie	.776		
	Informatiebijeenkomst	.859		
	Brief of e-mail naar kinderopvang		.567	.521
	Website of nieuwsbrief lezen			.845
	Contact met ouders /personeel over organisatie	.631		
Bijdrage leveren aan ideeënbus	.657	.472		
Ouderavond om mening te geven	.839			
Motivatie (Rotated)				
Intrinsieke motivatie	Speciaal programma	.529	.595	
	Ruimte voor betrokkenheid ouders			.715
	Hoge kwaliteit		.690	
	Aangeraden door familie of vrienden		.579	
Extrinsieke motivatie	Enige beschikbare	.691		
	Reisafstand	.767		
	Prijs	.332		.827
	Openingstijden	.647		
	Huisvesting		.761	
Betrokkenheid (Component)				
	Mate van betrokkenheid	.904		
	Mate van op de hoogte zijn	.910		
	Mate van invloed	.888		
Tevredenheid (Component)				
	Kinderopvang algemeen	.923		
	Kinderopvang personeel	.854		
	Kinderopvang management	.839		